

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Příprava dítěte na vstup do ZŠ.

Vypracovala: Hana Doskočilová
Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Martina Lietavcová
České Budějovice 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

24. 3. 2016

Hana Doskočilová

Anotace

Bakalářská práce se zabývá všestrannou přípravou dítěte předškolního věku před vstupem do základní školy. V práci je popsána organizace a úkoly předškolního vzdělávání. Je zde zmíněno „Desatero pro rodiče dětí předškolního věku“ sestavené skupinou odborníků na předškolní vzdělávání. Jsou zde vysvětleny pojmy školní zralost a školní připravenost.

V praktické části práce je použita baterie testů školní zralosti „Předcházíme poruchám učení“ a cílem je zjištění, jakých pokroků bude dosaženo u diagnostikovaných dětí procvičováním oslabených oblastí.

Klíčová slova

Předškolní vzdělávání, školní zralost, školní připravenost, diagnostický test, poruchy učení, schopnosti, program nácviku.

Annotation

This bachelor thesis deals with versatile preparation of preschool age children before they enter a primary school. The work describes the organization and functions of preschool education. „Decalogue for parents of preschool children“ assembled by a group of experts on preschool education is mentioned here. There are explained terms of school maturity and school readiness in this thesis. The set of school maturity tests "We prevent learning difficulties" is used in the practical part and the goal is to determine what progress will be achieved in diagnosed children by practicing weakened areas.

Keywords

Pre-school education, school maturity, school readiness, diagnostic test, learning disorders, skills, training program.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. et Bc. Martině Lietavcové za vedení mé bakalářské práce, cenné rady, pomoc a odborný dohled.

Obsah

Úvod do problematiky	7
Teoretická část	10
1. Výňatek z rámcového vzdělávacího programu (dále jen RVP PV).....	10
1.1 Předškolní vzdělávání v systému vzdělávání a jeho organizace	10
1.2 Úkoly předškolního vzdělávání	10
1.3 Povinnosti předškolního pedagoga	11
2. Výňatek ze školského zákona	11
2.1 Předškolní vzdělávání	11
3. Desatero pro rodiče dětí předškolního věku	12
4. Co by mělo umět dítě před nástupem do ZŠ	12
5. Příprava dítěte předškolního věku	13
6. Školní zralost.....	20
7. Školní připravenost	20
7.1 Důležité termíny před nástupem do školy.....	21
Praktická část	23
8. Záměr a cíl práce.....	23
9. Metodika.....	24
10. Charakteristika zkoumaného vzorku	25
10.1 Diagnostická část – průběh testu a popis výsledků.....	25
10.2 Vyhodnocení testu	35
11. Program nácviku	38
11.1 Úvodní sběr dat.....	38
11.2 Realizace podpůrného programu	39
11.3 Konečný sběr dat	52
12. Diskuze	55
Závěr práce	57
Doplňující literatura pro učitelky MŠ	60

Děti jakmile slyší, že je tu něco nového, co ještě neviděly, neslyšely, ženou se dychtíce to viděti, slyšeti; jestliže jim zabráníš, ubiješ je.

Didaktika analytická J. A. Komenský

Každá v světě věc, má-li užitečně předse vzata býti, rady a přípravy dobré potřebuje.

Informatorium školy mateřské J. A. Komenský

Úvod do problematiky

Dovršení věku 6 let a přechod z mateřské školy do 1. třídy je pro dítě a jeho rodiče obrovská změna. Z malého hravého človíčka se stává rozumná a zodpovědná bytost, která musí najednou zvládnout velkou hromadu povinností a úkolů, které na dítě první třída klade. Aby dítě toto všechno zvládlo bez problémů, stresu a psychického strádání, je velice důležitá příprava. V mateřské škole se postupně rozvíjí všechny potřebné schopnosti a dovednosti už od tří let tak, aby po dovršení šest let věku bylo dítě všestranně připravené a bez obav mohlo opustit školku a vydat se objevovat nové a pro ně dosud neznámé. Dnes je kladen důraz na předškolní výchovu a připravenost dětí na vstup do základní školy. Mateřské školy mají mnoho materiálů a publikací, které pomáhají učitelkám v přípravě předškoláků, vydavatelství vydávají velice podnětné a zajímavé knihy a mnoho pracovních sešitů, které mohou učitelky používat pro svou práci a tím zajistit všestranný vývoj předškoláka. V tomto období je také velice důležitá spolupráce školy a rodiny. Působení na dítě by mělo být jednotné a podnětné. Zvláště, vyskytnou-li se nějaké problémy, které je třeba před vstupem do školy odstranit.

Jedním z častých problémů je dnes u většiny dětí špatná výslovnost. Ještě před nedávnou dobou se našlo jedno dvě děti s vadou řeči, ale dnes je takových to dětí většina a nejedná se jen o špatnou výslovnost R, Ř, ale i o sykavky a ostatní hlásky. Dětem pravděpodobně chybí vzor v oblasti správné výslovnosti. Většina dětí tráví mnoho času před televizí a u počítačů. Je bohužel jen málo rodičů, kteří svým dětem čtou třeba pohádky před usnutím, vypráví si zážitky, ptají se na to, co dělalo celý den.

Pokud dítě dovrší věk pěti let a výslovnost se nezlepšuje, doporučujeme rodičům návštěvu logopedie a je jen na nich, zdali ordinaci logopeda navštíví a pokusí se problémy odstranit. Ale i to vyžaduje doma neustálý trénink, aby došlo k odstranění problému, a to bohužel některé z rodičů odradí.

Dalším z problémů je i špatný úchop tužky. Existují gumové nástavce na tužky, které nutí dítě držet tužku správně. V těžších případech, kdy je problém i s uvolněním kloubů ramene, lokte a zápěstí a jednoduché cviky nepomáhají, doporučujeme rodičům grafomotorický kurz při Domově dětí a mládeže v Českých Budějovicích, kde se pod vedením lektora učí správnému úchopu a jednoduchými cviky k uvolnění kloubů. Pokud toto rodiče s dítětem absolvují, dávají mu velikou šanci zvládnout ve škole první nácvičky psaní bez větších problémů.

Postupným zdokonalováním dovedností a rozvojem osobnosti dítěte se dá předcházet do budoucna mnohým problémům spojených s učením a přechod z mateřské školy do základní je tak pro dítě mnohem snazší.

Ve zdokonalování dovedností a odhalování problémů v práci s předškoláky mi velice pomáhá mnoho knih a materiálů, pracovní listy a odborná literatura, ale také pohovory s rodiči a konzultace se staršími a zkušenějšími kolegyněmi.

Beru přípravu předškoláků velice vážně a jsem ráda, že naše práce bývá oceňována i paní učitelkou z první třídy, která považuje naši přípravu za ucelenou, dostatečnou a komplexní. Pro mne je proto i spolupráce s učitelkou z první třídy nezbytnou součástí mé práce, aby požadavky na předškolní vzdělání byly jednotné.

Jelikož každý rok pracuji s předškoláky ve své třídě a v době před zápisem jim věnujeme zvýšenou pozornost a sama jsem matkou dcery, která po odkladu školní docházky z důvodu špatné výslovnosti a citové nezrállosti nastoupila v září do 1. třídy, rozhodla jsem se prostudovat dostupnou literaturu a zaměřit se komplexně na školní zralost a připravenost dětí předškolního věku. Seznámila jsem se s mnoha publikacemi, pracovními sešity a vybrala knihy, které používám při své práci a které mi umožňují všestranně rozvíjet schopnosti dětí předškolního věku a usnadnit jim tak přechod z mateřské školy do školy.

Zařadila jsem mezi prostudovanou literaturu i knihu nemalého významu Informatorium školy mateřské, protože si myslím, že by měla být zařazena do každé práce týkající se předškolního vzdělávání. Přístup a názory autora jsou velice nadčasové a neměly by být opomíjeny. Zaujal mně přístup k hudbě a rozvoji hudebních dovedností u dětí předškolního věku.

Zařadila jsem také výňatek ze školského zákona o předškolním vzdělávání (velice mne zarazilo, že školský zákon má mnoho stran, ale předškolnímu vzdělávání je zde věnována druhá kapitola o velikosti tři čtvrtiny jedné strany) a přesné citace z Rámcového vzdělávacího programu, kde jsou přesně popsány podmínky a cíle předškolního vzdělávání a povinnosti předškolního pedagoga.

Pro tuto práci jsem prostudovala i Desatero předškoláka pro rodiče (viz. příloha číslo 1), protože je v něm obsaženo vše, co má umět dítě předškolního věku a i já se ho držím při přípravě dětí v mateřské škole, postupovala jsem podle něho i při přípravě své dcery, aby nastoupila do školy všestranně připravena se všemi znalostmi a vědomostmi co má dítě jejího věku znát a umět.

V praktické části práce jsem si pro zjištění míry školní připravenosti zvolila knihu B. Sindelarové „Předcházíme poruchám učení“. Kniha je souborem testů pro včasné zjištění a rozpoznání deficitů v dílčích funkcích u jednotlivých dětí. Obsahuje také programy nácviku a doporučení pro rozvoj jednotlivých oslabených funkcí.

Práci jsem si zpracovala pro vlastní potřebu a rozšíření a obohacení si znalostí pro vlastní práci s předškoláky a také proto, abych vždy dokázala rodičům poskytnout plnohodnotné informace o tom, co má umět dítě před nástupem do 1. třídy a umět je správně nasměrovat v případě objevení se nějakého problému a také proto, aby dítě které, opouští mateřskou školu, bylo všestranně připraveno na vstup do základní školy.

Teoretická část

1. Výňatek z rámcového vzdělávacího programu (dále jen RVP PV)

1.1 Předškolní vzdělávání v systému vzdělávání a jeho organizace

„Zákonem o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školským zákonem) se předškolní vzdělávání stává legitimní součástí systému vzdělávání. Představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny MŠMT.

Předškolní vzdělávání je institucionálně zajišťováno mateřskými školami (včetně mateřských škol s upraveným vzdělávacím programem), popř. je realizováno v přípravných třídách základních škol. Mateřská škola je legislativně zakotvena v rámci vzdělávací soustavy jako druh školy. V procesu vzdělávání i v jeho organizaci se proto řídí obdobnými pravidly jako školy ostatní.

Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti (sedmi) let. Přednostně jsou přijímány děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Poskytování předškolního vzdělávání je podle školského zákona veřejnou službou.“(RVP PV, 2004, str. 4)

1.2 Úkoly předškolního vzdělávání

„Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání má smysluplně obohacovat denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytovat dítěti odbornou péči. Mělo by usilovat, aby první vzdělávací krůčky dítěte byly stavěny na promyšleném, odborně podepřeném a lidsky i společensky hodnotném základě, a aby čas prožitý v mateřské škole byl pro dítě radostí, příjemnou zkušeností a zdrojem dobrých a spolehlivých základů do života i vzdělávání.

Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu

poznávání a učení, stejně tak i učit dítě žít ve společnosti ostatních a přibližovat mu normy a hodnoty touto společností uznávané.

Důležitým úkolem předškolního vzdělávání je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí a umožňováno tak každému dítěti dospět v době, kdy opouští mateřskou školu, k optimální úrovni osobního rozvoje a učení, resp. k takové úrovni, která je pro dítě individuálně dosažitelná.“(RVP PV, 2004, str. 5)

1.3 Povinnosti předškolního pedagoga

Předškolní pedagog odpovídá za to, že:

- školní (třídní) vzdělávací program, který zpracovává, je v souladu s požadavky RVP PV
- program pedagogických činností je cílevědomý a je plánován
- je pravidelně sledován průběh předškolního vzdělávání a hodnoceny jeho podmínky i výsledky (RVP PV, 2004, str. 41)

2. Výňatek ze školského zákona

2.1 Předškolní vzdělávání

§ 33 Cíle předškolního vzdělávání

„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami“. (Valenta, 2015)

§ 34 Organizace předškolního vzdělávání

(1) „Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let.“

(4) K předškolnímu vzdělávání se přednostně přijímají děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Pokud nelze dítě v posledním roce před zahájením povinné školní docházky přijmout z kapacitních důvodů, zajistí obec, v níž má dítě místo trvalého pobytu, zařazení dítěte do jiné mateřské školy. (Valenta, 2015)

3. Desatero pro rodiče dětí předškolního věku

Pro rodiče předškolních dětí bylo sestaveno desatero (viz. příloha 1), které obsahuje vše, co by mělo zvládnout předškolní dítě před nástupem do základní školy. Soubor je velice obsáhlý, z čehož vyplývá, že příprava dětí tohoto věku je velice náročná a důležitá. Je však třeba přihlídnout k několika aspektům vývoje. Je to nerovnoměrnost psychického a fyzického zrání jednotlivce, rozdílný přístup rodičů k výchově a přípravě dětí a také rozdílný přístup předškolních pedagogů k dítěti. Desatero lze brát jako doporučení toho, co by měl předškolák znát a ovládat, nebo se k těmto dovednostem a znalostem alespoň přiblížit.

„Materiál Desatero pro rodiče vytvořila pracovní skupina, z řad odborníků na předškolní vzdělávání a pedagogů z praxe, která vytvářela materiál pro pedagogy mateřských škol s názvem Konkretizované očekávané výstupy. Obsah Desatera pro rodiče byl v rámci diskuse na metodickém portálu velmi podpořen nejen pedagogy MŠ, ale i rodiči předškolních dětí.“
(<http://www.msmt.cz/file/21828>)

4. Co by mělo umět dítě před nástupem do ZŠ

- správně vyslovovat všechny hlásky
- vyřídit jednoduchý vzkaz
- recitovat básničku
- zazpívat písničku
- převyprávět v celých větách jednoduchou pohádku
- znát své jméno, věk a adresu, kde bydlí
- poznat napsané své jméno popř. složit z písmen
- poznat první a poslední hlásku ve slově
- poznat roční období a vyjmenovat je
- znát dny v týdnu a vyjmenovat je
- počítat v rozsahu od jedné do deseti
- vydržet nad zadaným úkolem alespoň čtvrt hodiny a práci dokončit
- pracovat samostatně
- držet správně tužku mezi palcem a ukazovákem
- poznat základní barvy
- poznat jednoduché geometrické tvary

- vystřihovat jednoduché tvary
- samostatně se oblékat, zapínat knoflíky, zavazovat tkaničky
- dodržovat základní hygienické návyky (použití WC, umýt si ruce)
- jíst příborem
- umět pozdravit, poprosit a poděkovat

Požadavky na dítě jsou poměrně náročné a je toho mnoho, co musí předškolák zvládnout. Postupným zažíváním si znalostí a vědomostí od tří do šesti let se dítě postupně učí tyto požadavky zvládnout bez větších obtíží. Pomocí jednoduchých her a nabízením dostatku podnětů si dítě osvojuje poznatky o okolním světě a rozvíjí si tím jednotlivé složky své osobnosti. Každá učitelka by měla být schopna určit, zda dítě zvládne bez problémů vzdělávání v základní škole a měla by umět rozpoznat případné budoucí problémy a být nápomocna rodičům dítěte při volbě přechodu na základní školu nebo při volbě odkladu školní docházky. (Průcha, Koťátková, 2013)

5. Příprava dítěte předškolního věku

Existuje mnoho zajímavých a podnětných knih, které nabízí jak rodičům, tak i pedagogům náměty na rozvoj schopností, které ovlivňují úspěšné zvládnutí vstupu do 1. třídy. Cílem předškolní přípravy je maximální a harmonický rozvoj nejen schopností, ale i osobnosti dítěte tak, aby nejen první učení a osvojování si základů čtení a psaní zvládlo bez větších problémů, ale aby i výsledky v dalších třídách byly uspokojivé a dítě tak získalo kladný vztah ke vzdělání celkově a vyhnulo se tak zbytečným stresům.

V odborných knihách, časopisech a publikacích je popsáno i mnoho praktických příkladů ze všech oblastí předškolního vzdělávání a návodů na hry pro všestranný rozvoj předškolního dítěte.

Osobnost

Osobnost dítěte se doposud rozvíjela v rodinném kruhu, kde se učí a procvičují společenská pravidla. Učí se, že je samostatná osobnost, má své názory a začíná si je prosazovat, což má někdy za následek výbuch vzteku a občasnou neposlušnost. V kolektivu mateřské školy se dítě učí respektovat daná pravidla, učí se prosazovat se mezi ostatními a vážit si práce ostatních, učí se naslouchat a chce být slyšet. Snaží se využívat všechny smysly

tak, aby snadněji pochopilo svět okolo sebe. Učí se být empatické. Učí se přijímat autoritu. Začíná jeho cesta k samostatnosti, která mu usnadní přechod do základní školy. Co vlastně dítě potřebuje pro kvalitní rozvoj osobnosti ve všech oblastech, dobře rozpracoval Z. Matějček spolu s J. Langmeierem.

Jedná se o pět základních potřeb:

1. potřeba kvalitních a proměnlivých podnětů
2. potřeba smysluplného světa
3. potřeba pocitu životní jistoty
4. potřeba identity
5. potřeba otevřené budoucnosti

Potřeby jsou velice smysluplné a nezbytné pro plnohodnotný vývoj každého jedince. Kapitola je zakončena přáním: „Kéž jsou tyto potřeby naplňovány pozitivně na všech těchto úrovních-u nás i jinde.“ (Matějček, 2008, str. 47)

Rozvoj obratnosti

V dnešní době se stále prohlubuje jeden problém - dnešní děti mají stále méně pohybu a nakonec po něm ani netouží, protože u televize a počítače, který je udrží v klidu, je to tak pohodlné! S rozvojem techniky a technických vymožeností se stále více zapomíná na obyčejný pohyb, dětská hřiště zejí prázdnotou a ani doma nemusejí děti pomáhat s domácími pracemi, protože i na ty máme techniku.

Z nedostatku pohybu vzniká celá řada problémů, které mají za následek špatný rozvoj mnoha funkcí. Obratnost popisuje D. Kutálková ve své knize, zabývá se problémem nedostatku pohybu. Omezuje se vývoj řeči, brzdí se vývoj pravolevé orientace, schopnost naučit se psát, děti mají povolené svaly, křivá záda a nemoci z obezity (Kutálková, 2005).

Nároky na děti by však měly být vždy přiměřené věku a okolnostem. Dbáme tedy na dostatek příležitosti ke cvičení obratnosti dětí a vyvarujeme se přetěžování!

Hrubá motorika souvisí s pohybem velkých svalových skupin, lze tedy říci, že obecně souvisí s celkovou aktivitou dítěte, jak uvádí J. Raabe a procvičuje se chůzí, během, lezením, skákáním, házením nebo plaváním, jízdou na kole nebo na lyžích. Zařazujeme míčové hry a delší procházky do přírody s chůzí v terénu, vhodné jsou tedy jakékoliv společné aktivity rodičů s dětmi. (Raabe, 2012)

Také základní pohyby při psaní a dobré zvládnutí správného úchopu tužky souvisí s hrubou motorikou a vychází z pohybů velkých kloubů. J. Bednářová doporučuje při problémech se zvládnutím kreslení zaměřit se na cvičení posilující a rozvíjející hrubou motoriku celého těla. Je dobré dítě povzbuzovat a volit zvládnutelnou obtížnost. (Bednářová, 2012)

Jemná motorika souvisí s pohybem rukou a mluvidel, ale také se stimulací mozku. Všechny svalové skupiny jsou úzce propojené. Jde o jemné pohyby, jejichž zvládnutí umožňuje dítěti koordinovat pohyby rukou a provádět přiměřený prostorový odhad. (Anderson, Fischgrund, Lobascher, 1994)

Jemnou motoriku procvičujeme manipulací s předměty, stříhání, lepení, skládání kostek, tvořením z různých materiálů, modelováním, kreslením a malováním.

Motorika mluvidel neboli uplatňování vyjadřovacích prostředků jazyka čili řeč. D. Kutálková se zabývá rozvojem řeči, uvádí, že je úzce propojen s rozvojem intelektu a špatná výslovnost je důsledkem civilizace a přetechnizovanosti dnešního světa. Dobrá pohyblivost mluvidel je sice jen jednou z podmínek správné výslovnosti, ale podmínkou důležitou. Jedná se o souhru jazyka, rtů i zubů. (Kutálková, 2005)

Cvičení jazyka provádíme krátce dvě až tři minuty (čertík, olizování rtů, pohyb dopředu a dozadu, nahoru a dolů), rty lze procvičovat kdykoliv během dne (frkání jako kůň, špulení), nácvik čelistního úhlu ovlivňuje kvalitu samohlásek (zacvakat zuby o sebe, kousnutí do jablka).

Motorika očních pohybů je důležitá pro zvládnutí učit se číst. Je to schopnost udržet oči na řádku a zvládnout plynule sledovat obrázky, později písmena. Důležitý je pohyb očí bez pohybu hlavy zleva doprava, stejně jako směr, kterým bude později dítě psát a číst. (dítě sleduje náš prst jen očima bez pohybu hlavou).

Koordinace je souhra očí, rukou a obratnosti:

- koordinace pohybová = šikovnost
- koordinace oči-ruka
- koordinace ruce-mluvidla

D. Kutálková zmiňuje, že koordinace souvisí s rozvojem obratnosti, s dokonalejším ovládním ruky (navlékání korálků, šroubování), spolupráce ruky a oka (kreslení, psaní, stříhání) a případně, že u práce i mluvíme, tak samozřejmě i pusy. (Kutálková, 2005)

Smyslové vnímání

„Největším nebezpečím pro rozvoj smyslového vnímání je nedostatek podnětů a pasivita.“ (Kutálková, 2005, str. 43)

Smyslové vnímání rozlišuje:

- **Zrak** – orientujeme se především očima, seznamujeme se se světem, později s obrázky, knížkami a proto je důležitý dostatek kvalitních zrakových podnětů přiměřených věku dítěte. D. Kutálková spojuje neschopnost ukládání tvarů (obrazu) do paměti s nedostatečnou zrakovou pamětí. Nedostatky v přesnosti komplikují i vývoj výslovnosti. Proto je procvičování zraku a zrakové paměti velice důležitou součástí předškolní přípravy.

Vhodné činnosti: prohlížení obrázkových knížek, pojmenovávání barev, práce se stavebnicemi, kostkami, skládání puzzlí, pexesa, povídání si o tom, co dítě vidělo, Kimovy hry - zapamatování si předmětů, řazení prvků zleva doprava.

- **Sluch** - dítě by mělo umět naslouchat, ale v dnešní době vidí D. Kutálková největší problém v ohrožení sluchu, neustálým hlukem tzv. akustickým smogem a nedostatkem sluchových podnětů. Proto je potřeba rozvíjet sluchové vnímání a paměť obzvláště u předškolních dětí. Učíme dítě rozpoznat sluchem hlásky na začátku a na konci slova, básničky nejlépe s pohybem (slouží ke snadnějšímu zapamatování si textu). Dáváme pozor na hlasité a zbytečné zvuky, současný způsob života negativně ovlivňuje sluchové vnímání.

Vhodné činnosti: reprodukování básniček a písniček přiměřených věku dětí, tvoření rýmů, poznávání zvuku hudebních nástrojů, určení počtu slabik ve slově, rozpoznání první a poslední hlásky ve slově, rytmizování za pomoci hudebních nástrojů, orientace sluchem, zpěv potichu nebo nahlas.

- **Hmat** – dítě od útlého věku bere vše do ruky, poznává svět hmatem. Jak uvádí D. Kutálková, nedostatek hmatových informací způsobuje to, že slova vyvolávají chudou představu. Hmat úzce souvisí s rozvojem jemné motoriky a s pohybovou koordinací. Dítě proto potřebuje v určitém období nashromáždit co nejvíce nejrůznějších smyslových a tedy i hmatových vjemů, jinak se může stát, že mu budou v budoucnu citelně chybět. A pro toto shromažďování je nejvhodnější právě předškolní věk.

Vhodné činnosti: poznej předmět hmatem, poznej materiál, poznávání vlastností předmětů, chuť a čich- ochutnávání, je důležité přemýšlet o chuti a vůni toho, co jíme (hra na ochutnávání, poznej čichem koření).

- **Propriocepce** - slovo nemá přesný český ekvivalent, ale D. Kutálková vidí význam ve vnímání pohybů vlastního těla, aniž pohyb vidíme. Jedná se o vnímání tělesného schématu, o pohyb vpřed a vzad a nahoru a dolů. Také úzce souvisí s nácvikem schopnosti pravolevé orientace, okolo pátého roku se ustaluje vyhraněnost jedné ruky a to levé nebo pravé. Všimáme si stranové orientace u dítěte a vyvarujeme se násilnému přeučování.

Vhodné činnosti: rozvíjíme malováním na záda, poznej tvar hmatem a popiš, pohyby poslepu podle pokynů druhého, napodobování pohybů podle vzoru. (Kutálková, 2005)

- **Vnímání prostoru** – senzomotorické vnímání je základem pro zvládnutí prostorové orientace uvádí J. Bednářová a V. Šmardová, určení směru, prostorové pojmy a prostorové vztahy mají významný přínos pro mnoho činností. Zejména orientování se v blízkém prostředí a v jeho využití. Opět se podílí na koordinaci pohybů, vzájemně se ovlivňují (nahore, dole, nízko, vysoko, vpředu, vzadu, před, za apod.).

Vhodné činnosti: ukaž levou ruku, pravou nohu, popisujeme dětem, co vidíme na procházce, hledání cesty v bludišti, kreslený diktát - slunce uprostřed, auto vlevo dole apod., pracovní list s hračkami.

- **Vnímání času** - vytvářením představy o čase napomáháme dodržováním harmonogramu dne a neustálým opakováním, ráno, poledne, večer, dny v týdnu, měsíce, roční období, jelikož předškolní dítě žije hlavně přítomností, jak popisuje J. Bednářová a V. Šmardová, s vnímáním času souvisí také vnímání časové posloupnosti, časového sledu a povědomí o začátku a konci. Při zvládnutí vnímání času dětem pomáhají rituály a stálé opakování určitých činností.

Vhodné činnosti: řazení obrázků, vyprávění příběhů, plánování činností společně s dětmi, přiřazování činností k daným časovým úsekům, rozlišování dříve – později, orientace ve dnech v týdnu, v měsících. (Bednářová, Šmardová, 2007)

Řeč

„Dnešní dítě slyší a dívá se, ale až příliš často neposlouchá a nevidí.“ (Kutálková, 2005, str.85)

Jelikož se sdělovací prostředky (televize, rádio) staly součástí života i nejmenších dětí, měla by se z nich čeština ozývat v co nejkvalitnější podobě.

Z hlediska řeči rozlišujeme:

- výslovnost (správná artikulace je důležitá)
- rozumění řeči (uposlechnout pokynu a popsat ho, vpravo-vlevo, nahoru-dolů)
- slovní zásoba (slovní zásobu rozšiřujeme četbou, řízeným rozhovorem, hádankami)
- vyjadřovací pohotovost (snažit se s dětmi o popis např. obrázku celou větou)
- kultura mluveného projevu – řeč je specificky lidská vlastnost a úroveň řeči ovlivňuje kvalitu myšlení

Dítě by mělo aktivně a spontánně navazovat verbální kontakt, umět říci své jméno, adresu a datum narození.

Vhodné činnosti: hry se slovy, pojmenování toho co druhý dělá, tvoření vět z daných slov, určování hlásky na začátku a na konci slova, doplňování vět, slovní fotbal.

Početní představy

Souborem schopností a matematických dovedností se zabývá J. Bednářová a V. Šmardová. Dítě ve věku 6 let by mělo umět napočítat do 10, poznat základní geometrické tvary a zvládat předmatematické pojmy (před, za, uprostřed, první, poslední, mezi, větší, menší). Důležité je společné pojmenovávání a třídění podle určitých pravidel (jehličnaté stromy, domácí zvířata, dopravní prostředky-proč k sobě patří, kolik je jich ve skupině, počty nohou nebo kol), vedeme děti k samostatné práci, umět řadit, třídít a pojmenovat. Dítě by mělo znát základní geometrické tvary – kruh, čtverec, trojúhelník a obdélník. Procvičujeme jednoduchými početními úkoly, přiřazováním počtu k číslu, kde je více a kde méně. (Bednářová, Šmardová, 2007)

Kresba

„Dětská kresba je nádherná a úžasná věc.“ (Kutálková, 2005, str. 111).

Můžeme sledovat postupný vývoj v kresbě, ale také z ní můžeme vyčíst problém. V kresbě se odráží psychické a fyziologické zrání dítěte jak uvádí G. Cognet. Z kresby lze vyčíst úzkost, depresi nebo psychické trauma. Dobře posuzovatelná bývá kresba lidské postavy. Dítě předškolního věku by mělo nakreslit lidskou postavu se všemi potřebnými znaky (ruka s pěti prsty, volně podél těla, obličej s nosem rty, oči, řasy, vlasy a uši, krk, trup a nohy zakončené botami). (Cognet, 2013)

Sledujeme správný úchop tužky a v případě problémů můžeme rodičům doporučit kurz grafomotoriky. Dbáme na vhodné kreslicí náčiní a dostatek příležitosti k výtvarnému ztvárnění. Důležité je i pracovní místo – židle uzpůsobená věku dítěte, stůl a pracovní deska. Držení tužky – 3 prsty, ruka uvolněná od ramenního kloubu, přes loket až po zápěstí, tužka míří k rameni ruky, kterou dítě kreslí. Tlak na tužku by měl být mírný, ruka není křečovitá. Na uvolnění ramenního kloubu, lokte a zápěstí slouží grafomotorické cviky, vhodné jsou také pro nácvik a správný úchop tužky.

Hra

Mezi pátým a šestým rokem zvládá dítě složitější pohybové kreace (jízda na kole, koloběžce, bruslení, plavání nebo lyžování). Stále preferuje volné hry pohybové, konstruktivní a námětové, kde se velice dobře uplatňuje jeho fantazie, kreativita a tvořivost jak popisují ve své knize J. Bednářová a V. Šmardová. Rádo si hraje ve skupině s ostatními, spolupracuje, dochází ke spontánnímu učení. Dokáže zvládnout jednoduché společenské hry. Hra se mění s vývojem dítěte a jeho věkem, hra je motivována potřebami vývoje a také charakterem. Při hře lze sledovat, jak je dítě obratné, vnímavé, chápavé, jakou má slovní zásobu, jaké je jeho zaujetí hrou a jak dokáže zvládat emoce, zda je empatické. (Bednářová, Šmardová, 2007)

Vhodné činnosti: didaktické hry zaměřené hravou formou na rozvoj poznávacích schopností a funkcí, napomáhají rozlišovat mezi hrou a úkolem, zvyšují motivaci. Dítě pak ve škole snáze přijímá povinnosti, odpovědnost a usiluje o dokončení započaté práce a dobrý výsledek.

6. Školní zralost

Je souborný název pro fyzickou a duševní připravenost dítěte pro vstup do školy a je výsledkem předchozí etapy vývoje dítěte. Školní zralost dítěti umožňuje osvojit si s úspěchem školní dovednosti a znalosti. Školní zralost definuje J. Bednářová spolu s V. Šmardovou jako dosažení takového stupně vývoje ve všech oblastech (fyzická, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně vzdělávacího procesu a s radostí a dychtivostí. (Bednářová, Šmardová, 2010)

Hlavními znaky školní zralosti jsou:

- tělesný vývoj a zdravotní stav
- úroveň vyspělosti kognitivních funkcí
- úroveň pracovních předpokladů a návyků
- úroveň zralosti emocionálně-sociální

Podle L. Šulové školní zralost zahrnuje:

- *fyzická zralost (tělesná)*
- *psychická zralost (zrakové vnímání, sluchové vnímání, paměť, pozornost a myšlení)*
- *řečové a komunikační dovednosti*
- *sociální a emocionální zralost (Šulová, 2014)*

V dnešní době řeší rodiče výběr školy pečlivě s ohledem na zájmy a potřeby dětí, zjišťují si úroveň školy, pověst školy, nabídky zájmových útvarů, ale také vzdálenost školy od místa bydliště. Toto je pro mnohé rodiče velice důležité, ale z pohledu pedagoga je na prvním místě všestranná příprava dítěte předškolního věku. Je velice důležité poslat do školy dítě jednoznačně zralé a vyspělé, jen tak zvládne přechod a nároky školy bez větších obtíží. Dítě se bude učit s chutí a půjde mu všechno snáz.

7. Školní připravenost

Je v podstatě soubor kompetencí v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické. Podle Bednářové toho dítě dosahuje učním a sociální zkušeností (převážně

v mateřské škole). Bednářová cituje Golemana, který vyjmenovává sedm nejdůležitějších aspektů těchto schopností:

- *sebevědomí*
- *zvědavost*
- *schopnost jednat s určitým cílem*
- *sebeovládání*
- *schopnost pracovat s ostatními*
- *schopnost komunikovat*
- *schopnost spolupracovat*

Jde vlastně o aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech jeho oblastech. Při rozhodování, zda je dítě připravené na vstup do školy, by měl posuzovatel vždy přihlídnout k vnitřním vývojovým předpokladům i vnějším výchovným podmínkám, neboť určují jeho psychickou vyspělost (tzn. rozumovou, sociální, emoční a pracovní, jazykovou, motorickou atd.) podmíněnou biologickým zráním organismu a vlivy prostředí. (Goleman, 1997)

7.1 Důležité termíny před nástupem do školy

D. Kutálková sepsala souhrn důležitých termínů, které by měl znát každý rodič ještě před tím, než jeho dítě nastoupí do základní školy.

- datum narození - k zápisu jdou děti, které v den nástupu do školy dosáhnou věku 6 let, tedy děti narozené 31. srpna včetně téhož roku a děti narozené od 1. září do konce prosince roku předešlého.
- zdravotní stav - zdravotní stav posuzuje pediatr s ohledem na vývoj a vývojové vady, nemocnost dítěte, časté alergie a závažná onemocnění
- pravolevá orientace - 6 leté dítě by mělo být stranově vyhraněné, ale je třeba dát pozor na překříženou laterální (pletení si směru, střídání rukou, obrácený směr psaní)
- rozvoj řeči - důležitá je slovní zásoba a vyjadřovací pohotovost, s logopedickou péčí je nutné začít včas, nejlépe okolo 5 roku věku dítěte, pokud se objeví problém
- samostatnost - dítě by se mělo umět podřídit určité autoritě a základnímu společenskému řádu (poprosit, poděkovat a pozdravit), pracovat samostatně, ale i v kolektivu

- soustředění - pokud je dítě hravé a nesoustředěné, nevydrží nad zadaným úkolem 15 minut a nedokáže samostatně práci dokončit, může být pro školu nezralé (Kutálková, 2005)

Praktická část

8. Záměr a cíl práce

Tématem výzkumného projektu je diagnostika dětí předškolního věku v oblasti předcházení poruchám učení. Jedná se o děti předškolního věku, které navštěvují stejnou třídu mateřské školy, kdy se skupinou bude dále pracováno na případě oslabení v dílčích funkcích. Tímto výzkumem chci přispět k pochopení důležitosti rozvoje dílčích funkcí u dětí předškolního věku ještě před nástupem do základní školy.

Stručné shrnutí dosavadního stavu řešené problematiky:

Snahou dětských psychologů, ale i pedagogických pracovníků v oblasti předškolního vzdělávání a učitelů prvního stupně je bezproblémový přechod z mateřské do základní školy a hladký průběh zvládnutí požadavků, které škola na děti klade.

Jak uvádí ve své publikaci Sindelarová, už nikdy se toho dítě nenaučí tolik, jako od narození do nástupu do školy. Všechno souvisí se vším a tak je potřeba předcházet problémům s poruchami učení včasnou diagnostikou a případným rozvíjením oslabených oblastí v dílčích funkcích. (Sindelarová, 1996)

Příprava předškolního dítěte na nástup do základní školy je v mnoha ohledech velice důležitá. U dítěte je potřeba rozvinout mnoho oblastí. Jemnou i hrubou motoriku, zrakové a sluchové vnímání, vnímání prostoru a času, základní matematické představy, sociální dovednosti, ale i sebeobsluhu a samostatnost. Velký důraz se klade i rozvoj myšlení a řeči.

Také Bednářová spolu se Šmardovou se zabývají diagnostikou dětí od 3 do 6 let a následným rozvojem v mnoha oblastech týkajících se školní zralosti. Publikace obsahuje mnoho rad nejen učitelkám v mateřské škole, ale i rodičům, kteří se mohou z knihy dozvědět více o problematice školní zralosti a kteří chtějí vědět, jak dále rozvíjet své dítě. (Bednářová, Šmardová 2007)

Cílem projektu je zjistit, jakých pokroků bude dosaženo u diagnostikovaných dětí procvičováním oslabených oblastí, nebo zda postačí přirozený vývoj a zrání.

Výzkumné otázky: diagnostický test „Předcházíme poruchám učení“ od Brigitte Sindelarové. 19 úkolů k zjištění deficitů v dílčích funkcích v předškolním věku. Vyhodnocení a následné cvičení k rozvíjení dílčích funkcí. V jakých oblastech je patrný největší pokrok? V čem se liší výsledky chlapců a děvčat? Jakých pokroků dosáhnou děti, u kterých budou cíleně rozvíjeny oslabené oblasti?

9. Metodika

„Pedagogická diagnostika je odborná činnost pedagoga a spočívá ve schopnosti rozpoznat, popsat a objasnit stav zjišťované skutečnosti.“ (Musilová, 2012, str. 8) Jedná se o proces dlouhodobý a komplexní, který je zakončen hodnocením zkoumaného vzorku. Mezi metody pedagogického výzkumu patří rozhovor, pozorování, dotazník, anamnéza, didaktické testy a kazuistika, sociogram, analýza prací žáků (žákovské portfolio) a analýza pedagogické dokumentace.

Znaky pedagogické diagnostiky

- *komplexnost - projevy žáka je třeba interpretovat v kontextu vnějších vlivů (rodina, společnost, škola, osobost jedince)*
- *respekt k dosavadnímu individuálnímu vývoji žáka - postupy jsou plánovány tak, aby odpovídaly dané úrovni dítěte bez ohledu na jeho kalendářní věk*
- *vědomí dlouhodobosti procesu - jde vždy o sled kroků, na základě diagnózy volí pedagog optimální metody, které se mohou v průběhu vývoje žáka měnit*
- *sledování validity diagnostických testů - testy a zkoušky musí diagnostikovat jev, na který jsou zaměřeny*
- *zajištění reliability - určitý příznak musí být měřen s takovou přesností, aby bylo jisté, že tentýž příznak se projeví i s určitým časovým odstupem*
- *záruka objektivity - při diagnostice je třeba minimalizovat subjektivní postoje pedagoga, který by neměl podlehnout např. negativnímu očekávání (Průcha, 2009)*

Zde se jedná o kvalitativní výzkum. Používám metodu pozorování a to pozorování zúčastněné, přímé a otevřené. Pozorování je spojeno s rozhovorem. Obě metody se prolínají. Vycházíme-li z obou metod, dojdeme k pochopení komplexnosti situace. Pro výzkumné šetření je použito diagnostického testu, po půl roce bude u dětí proveden posttest.

Výzkumný soubor je získáván metodou kauzální – experimentem. Výzkumné šetření je ukončeno po následném posttestu všech zúčastněných dětí a po vyhodnocení závěrů.

10. Charakteristika zkoumaného vzorku

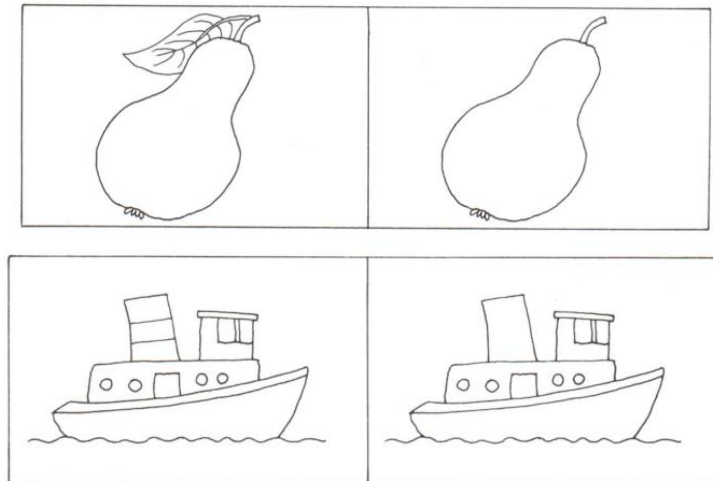
Záměrem bylo otestování dvou skupin dětí, kdy by s jednou skupinou bylo nadále pracováno, a druhá by byla ponechána přirozenému vývoji. Ale již v úvodu jsem byla od tohoto záměru nucena ustoupit. Od skupiny dvaceti rodičů dětí, které navštěvují mateřskou školu, kde pracuji, jsem dostala svolení k otestování sedmnácti dětí. Důvěra rodičů ještě více podpořila mé rozhodnutí věnovat se nácviku oslabených oblastí. Tento počet dětí je tak vysoký, že jsem upustila od oslovení rodičů dětí z jiné mateřské školy. Skupina sedmnácti předškolních dětí, čtyři chlapci (jeden s odkladem školní docházky), třináct dívek (dvě s odkladem školní docházky), se kterými budu nadále pravidelně pracovat na rozvíjení oslabených dílčích funkcí a poté bude celá skupina po určitém čase (od září do února) znovu přetestována. Počet dětí je tedy předem znám, jedná se výhradně o děti předškolního věku, tedy v období 5-6 let věku. Děti jsou z jedné předškolní třídy s pravidelnou docházkou, kdy se skupinou je po testování a zjištění oslabených oblastí dále pracováno.

10.1 Diagnostická část – průběh testu a popis výsledků

„Kořeny a kmen představují základní schopnosti“ (Sindelarová, 1996, str. 4) Podle B. Sindelar je možné vývoj myšlení a učení přirovnat k rostoucímu stromu. Jednotlivé větve jsou dílčí schopnosti každého dítěte. Proto má předloha testu tvar vzrostlého stromu viz. příloha č. 2, na který se zaznamenávají odpovědi dětí a z takto vyplněného listu je na první pohled patrné, která oblast testovaných schopností je v pořádku a která část potřebuje posílit, procvičovat. Strom má 21 větví, test má 19 oblastí s tím, že oblast 11 a 12 je ještě členěna na dvě části, kdy po každém provedeném úkolu se zaznamenává na políčko jednotlivé větve, zda je odpověď správná (pole se vybarví) nebo pokud je odpověď chybná (pole se nechá prázdné). Za oslabenou oblast považuji takovou, kdy zůstane větev stromu vybarvená méně než z poloviny, nebo taková, která po vyplnění všech větví stromu bude zabarvena nejméně. Děti mají možnost si sami vybarvovat pole nebo jen vybírají pastelku a já zabarvuji. Na děti nespěchám, i na odpovědi mají dostatek času, zde je třeba dbát na individualitu každého z dětí.

1. Rozdíly v párových obrázcích (schopnost zrakové diferenciacie)

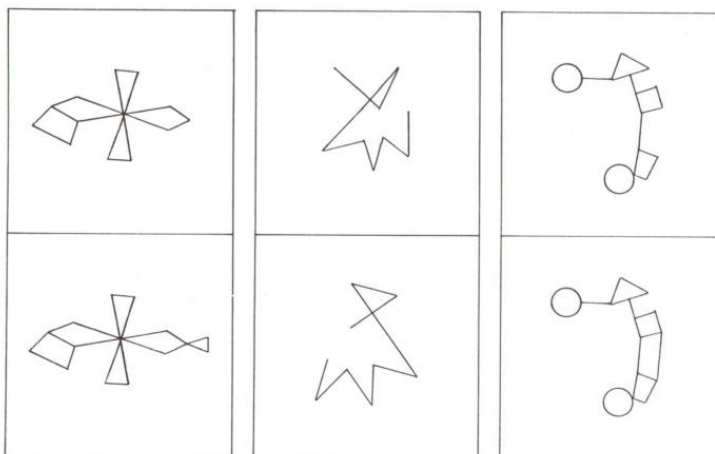
Deset párů obrázků, z toho je pět stejných a pět rozdílných. Dítě si prohlédne jeden pár obrázků a jeho úkolem je říci, zda jsou shodné nebo rozdílné. Rozdíly jsou zpočátku dobře patrné (chybějící list u hrušky) a postupně se stávají obtížněji pozorovatelné (pruhy na komíně parníku). Tento úkol nepůsobil dětem problémy.

Obr. č. 1 ukázka párových obrázků

2. Rozdíly v párových tvarech (schopnost zrakové diferenciacie)

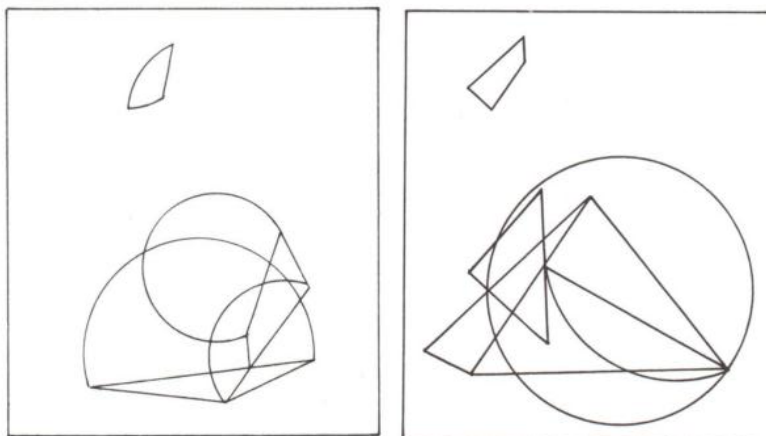
Deset párů obrázků, z toho je pět stejných a pět rozdílných. Dítě si prohlédne jeden pár obrázků a jeho úkolem je říci, zda jsou shodné nebo rozdílné. Na obrázcích jsou různě tvarované geometrické tvary. Rozdíly jsou obtížněji zpozorovatelné než při hledání rozdílů na konkrétních obrázcích (chybí malá čára, delší čára než ostatní). Hledání rozdílů vyžadovalo větší soustředění ze strany dítěte. Nechávala jsem dětem dostatek času, úkol vyžaduje větší trpělivost.

Obr. č. 2 ukázka párových tvarů

3. Ukryté tvary (optické členění)

Deset obrázků s různě seskládanými geometrickými tvary, vedle sebe, přes sebe. Nad každým obrazem složeným z čar je jeden menší geometrický tvar. Úkolem dítěte je najít tento tvar ve zmeti ostatních čar. Tento úkol dělal dětem nejvíce problémů, vyžadoval si vysoké soustředění a trpělivost. Některé obrazce se nepodařilo dětem najít (výseče kruhu, malé tvary), často hledaly a poté ukázaly jiný tvar.

Obr. č. 3 ukázka ukrytých tvarů

4. Rozdíly mezi dvěma slovy (verbálně akustická diferenciacie)

Deset párů slov, dítě sluchem zachycuje malé rozdíly. Říká, zda jsou slova stejná nebo rozdílná. Tento úkol je náročný i pro učitelku, vyžaduje přesnou a důkladnou výslovnost všech hlásek (pozor na špatnou výslovnost sykavek, r, ř).

Boudy-body, pro-pro, snít-sít...

5. Rozdíly mezi dvěma slovy nemajícími smysl (verbálně akustická diferenciacie)

Deset párů slov, dítě sluchem zachycuje malé rozdíly. Říká, zda jsou slova stejná nebo rozdílná s tím rozdílem, že tyto slova nedávají smysl. Tento úkol je o něco těžší než předešlý, slova nedávají smysl. Jedna dívka nepoznala ani jeden rozdíl.

Sul-sol, pit-pit, lan-lon, tus-tus...

6. Ukrytá slova (verbálně akustické členění, sluchová diferenciacie figury a pozadí)

Dítě hledá slabiku „pří“ ukrytou v deseti slovech, pokud tuto slabiku uslyší, upozorní na ni učitelku domluveným signálem. Úmyslně je zařazeno slovo křehký, kdy po vyslovení a slyšení hlásky Ř několik dětí odpovědělo, že slyší slabiku „pří“. Děti toto slovo mátko a často ho označovaly, úkol vyžaduje klidné prostředí.

Přízeň, vyhledat, napříč...

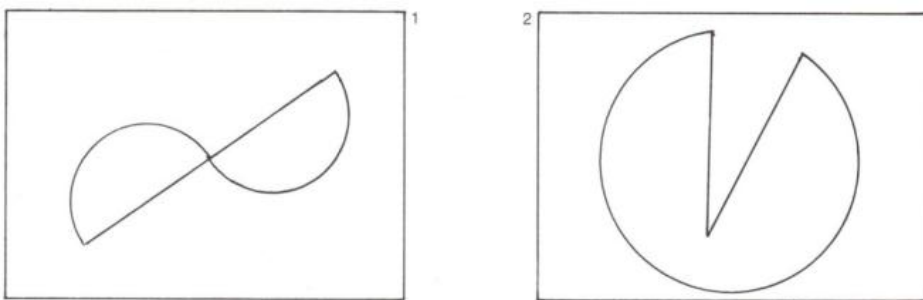
7. Spojení mezi viděným a slyšeným vjemem (intermodální opticko-akustické spojení)

Dítě má překlenout most mezi viděným a slyšeným vjemem. Má k dispozici pět obrázků, o nichž mu řekneme, že je nakreslila zvířata a jaká (slepice, kůň...), má si zapamatovat, co kdo nakreslil, říkáme si společně, dáme dítěti dostatek času.

1 obrázek nakreslila slepice

2 obrázek nakreslil kůň

Po prohlédnutí se ptáme, kdo jaký obrázek nakreslil. Ptáme se na přeskáčku, správné odpovědi zaznamenáme do větve stromu. Z mého pohledu nesnadný úkol, dětem však nečinil větší problémy.

Obr. č. 4 ukázka předkládaných obrázků k úkolu č. 7

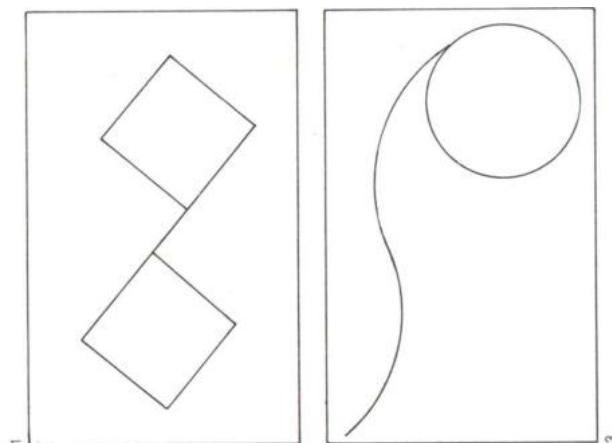
8. Spojení mezi slyšeným a viděným vjemem (intermodální akusticko-optické spojení)

Dítě má opět překlenout most mezi viděným a slyšeným vjemem. Má k dispozici pět obrázků, o nichž mu řekneme, že je nakreslila zvířata a jaká (koza, osel..), má si zapamatovat, co kdo nakreslil, říkáme si společně, dáme dítěti dostatek času.

1 obrázek nakreslila koza

3 obrázek nakreslila ovečka

Po prohlédnutí se ptáme, kdo nakreslil obrázek dva, čtyři. Ptáme se na přeskáčku, správné odpovědi zaznamenáme do větve stromu. Stejný typ úkolu jako předešlý.

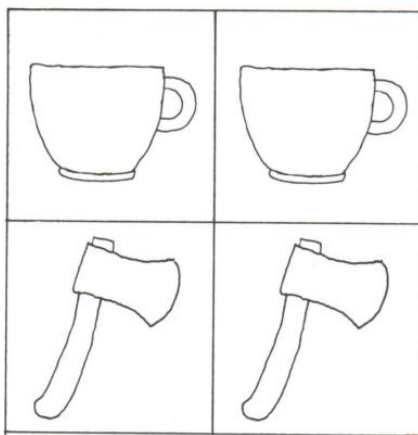

Obr. č. 5 ukázka předkládaných obrázků k úkolu č. 8

9. Paměť na obrázky (optická paměť)

Zkoušíme schopnost dítěte zapamatovat si obrázky předkládané v určité posloupnosti.

Máme osm dvojic obrázků (podobně jako pexeso), dítě si první sadu obrázků prohlíží libovolnou dobu, poté obrázky otočíme, dáme mu druhou sadu a dítě se je pokusí seřadit ve stejném pořadí jako předtím viděné. Mělo by kartičky seřadit zleva-doprava. Dítě může pracovat na přeskáčku, může se i opravovat. Stejný princip jako pexeso, vyžaduje dostatek času, na děti nespěcháme. Jeden z úkolů, který dětem působil nejvíce problémů.

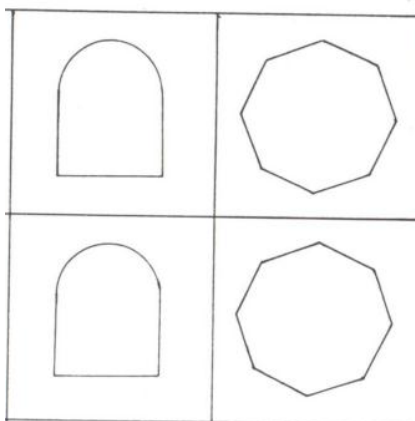

Obr. č. 6 ukázka dvojic obrázků

10. Paměť na tvary (optická paměť)

Zkoušíme schopnost dítěte zapamatovat si řadu geometrických tvarů předkládaných v určité posloupnosti.

Máme osm dvojic geometrických tvarů (podobně jako pexeso), dítě si první sadu tvarů prohlíží libovolnou dobu, poté karty otočíme, dáme mu druhou sadu a dítě se je pokusí seřadit ve stejném pořadí jako předtím viděné. Mělo by kartičky seřadit zleva-doprava. Dítě může pracovat na přeskáčku, může se i opravovat. Tato úloha je značně ztížena oproti předešlé, kdy na kartičkách nejsou určité obrázky, ale geometrické tvary. Zapamatování si geometrických tvarů je pro děti obtížnější, chybovaly častěji než v předešlé úloze. V tomto úkolu chybovala většina dětí, obtížnost je vysoká.

Obr. č. 7 ukázka dvojic tvarů

11. Paměť na řadu slov (verbálně akustická paměť)

Vyzkoušíme si, zda si dítě dobře pamatuje slyšenou řeč. Dítě uslyší čtyři slova a má si je zapamatovat a zopakovat je ve stejném pořadí. Zde se hodnotí dva úkoly, v prvním případě, zda dítě zopakuje slova ve stejném pořadí, jako je slyšelo a ve druhém případě, kolik slov si zapamatovalo. Zaznamenáme do dvou větví v koruně stromu.
„Kamna, ulice, stůl, kůl.“ Děti označily za snadné, ale někteří pletly pořadí slov.

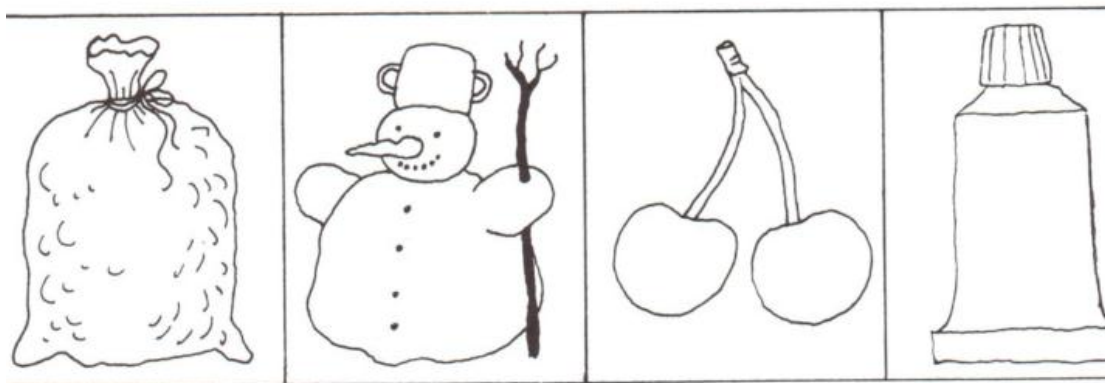
12. Paměť na řadu slabik (verbálně akustická paměť)

Vyzkoušíme si opět, zda si dítě dobře pamatuje slyšenou řeč. Dítě uslyší čtyři nesmyslná slova a má si je zapamatovat a zopakovat je ve stejném pořadí. Zapamatování si nesmyslných slov je také obtížnější než zapamatování si slov, která děti znají. Zde děti často chybovaly ve výslovnosti a pořadí slabik. Zde se také hodnotí dva úkoly, v prvním případě, zda dítě zopakuje slova ve stejném pořadí, jako je slyšelo a ve druhém případě, kolik slov si zapamatovalo. Zaznamenáme do dvou větví v koruně stromu. Děti často komolily hlásky, pletly pořadí.

„Vis, duk, vap, mer.“

13. Zapamatování si obrázků-jejich slovní vyjádření (intermodální výkon paměti na sérii obrázků)

Dítěti předložíme čtyři kartičky s obrázky, jen si je prohlíží, nepojmenovává. Pak kartičky sebereme a dítě je má vyjmenovat v pořadí, které vidělo před sebou. Zaznamenáváme počet slov i pořadí, chybné pořadí je zaznamenáno jako chyba. Na první pohled jednoduchý úkol, tři děti však seřadily obrázky zprava do leva, jejich stranová orientace je vyhraněná, jedna dívka je levák, ostatní jsou praváci.

Obr. č. 8 ukázka obrázků k zapamatování si

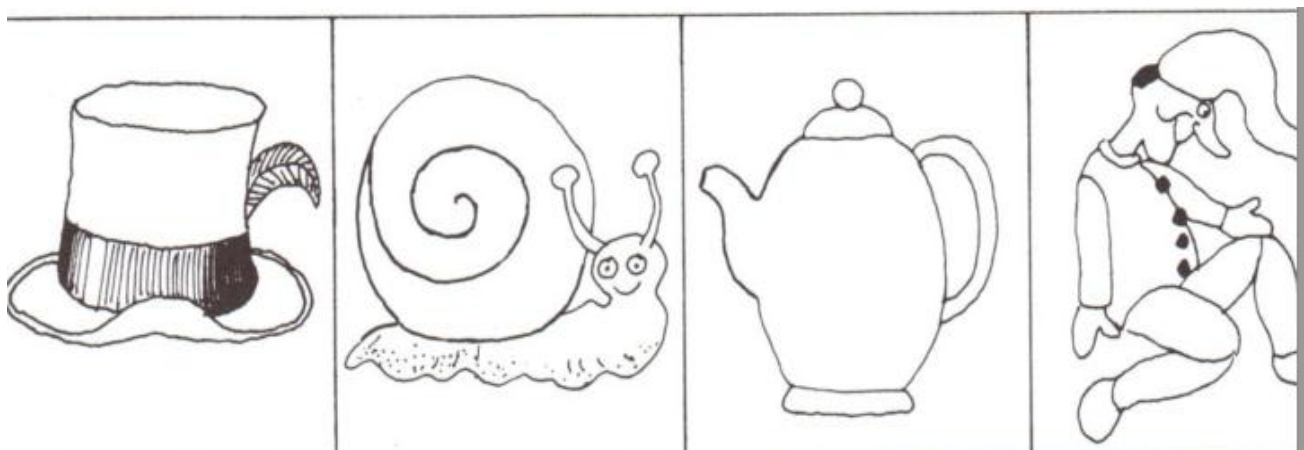
14. Zapamatování si slov-vyhledávání obrázku ke slovům (intermodální výkon paměti na sérii slov)

Toto cvičení nedáváme dítěti těsně po předchozím třináctém úkolu, oba úkoly jsou si velice podobné a dítě by mohlo více chybovat.

Řekneme dítěti pomalu několik slov a dáme mu čas na zapamatování. Předložíme kartičky s obrázky a dítě je má seřadit podle toho, jak slyšelo jejich pojmenování.

Zaznamenejme správné pořadí.

Pletl se klobouk a konvice, pořadí jako v předešlém úkolu, dívka s levostrannou orientací seřadila opět zprava doleva.

Obr. č. 9 ukázka obrázků určených k seřazení

15. Pohotovost mluvidel (motorika mluvidel)

Zjišťujeme, zda je dítě schopno zopakovat jednotlivé, pro ně neznámé a obtížné výrazy, jde o správné interpretování slyšeného.

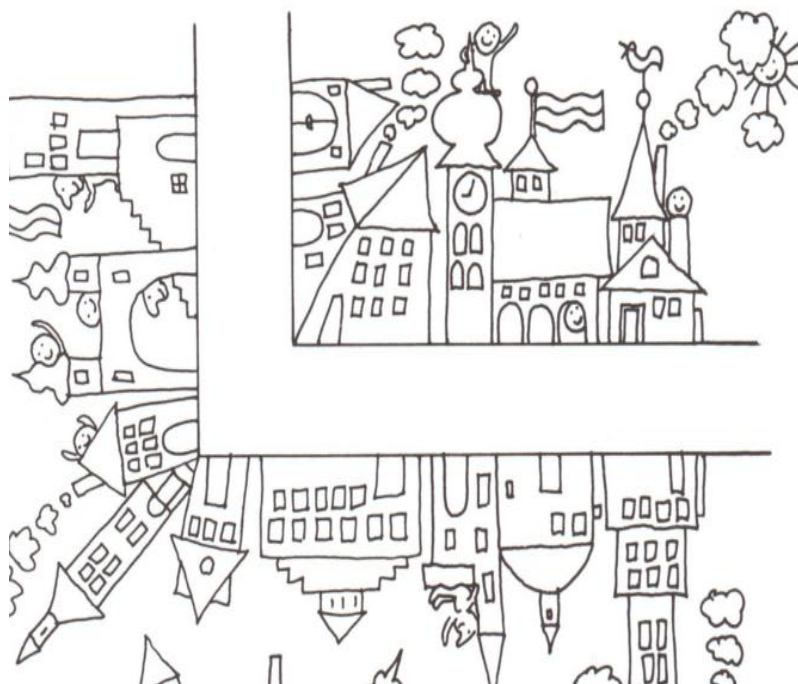
Jelikož jde u dnešních dětí o stále se zhoršující oblast jejich schopností, očekávala jsem zde větší problémy i u jinak nadaných dětí. Některá slova děti opravdu vyslovovaly s velkými obtížemi, některé slova děti zkomolily úplně. Šlo z mé strany i o bezchybnou výslovnost, aby děti neopakovaly nesrozumitelná slova.

Jde o deset slov, některá jsou dětem známá, některá slyšely poprvé. Velice obtížné bylo slovo REFLEKTOR, zdvojením obtížně vyslovitelné hlásky R se stala výslovnost velice obtížnou. Vznikaly zkomoleniny jako leflekter, refrekter, reaktor. Další obtížná slova byla kumulativní, organizátor a chalcedon.

16. Koordinace ruky a oka při psaní (visuomotorika)

V tomto cvičení sledujeme spolupráci ruky a oka.

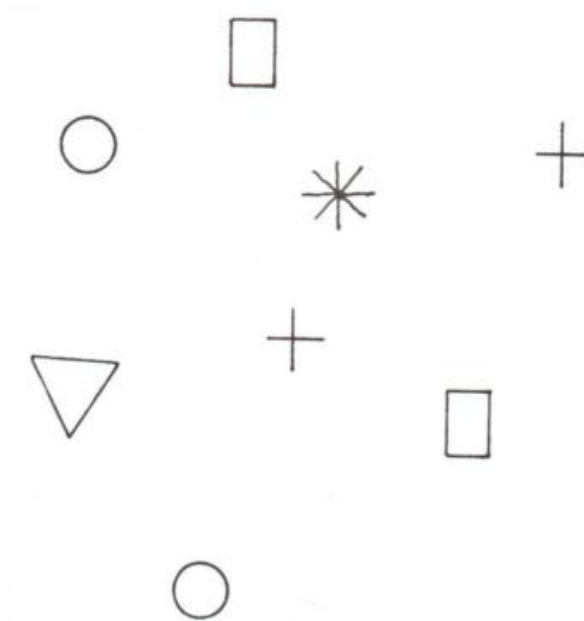
Dítě dostane pracovní list s předkreslenou silnicí a má vést stopu tužkou zhruba uprostřed silnice. Vysvětlíme mu, že má zkusit jet uprostřed silnice, aniž by narazil na okraj nebo přešel přes okraj. Každá stopa tužkou přes okraj silnice se zaznamenává jako chyba. Vést stopu tužkou nedělalo dětem problém. U dvou dětí je špatný úchop, ten se odrazil na vedení stopy, čára na několika místech přetnula hranice silnice.

Obr. č. 10 předtištěná silnice

17. Vyhledávání obrázků (zaměřenost optické pozornosti)

Úkolem dítěte je schopnost sledovat předložený tvar. Předložíme dítěti pracovní list s nakreslenými geometrickými tvary, mezi něž jsou vkreslené hvězdičky. Dítě má zakroužkovat všechny hvězdy, je jich celkem patnáct. Každá přehlédnutá hvězda se započítává jako chyba. Děti nechybovaly, jeden z chlapců vynechal tři hvězdy, je roztěkaný, soustředěnost je obtížnější.

Obr. č. 11 část znaků k vyhledávání

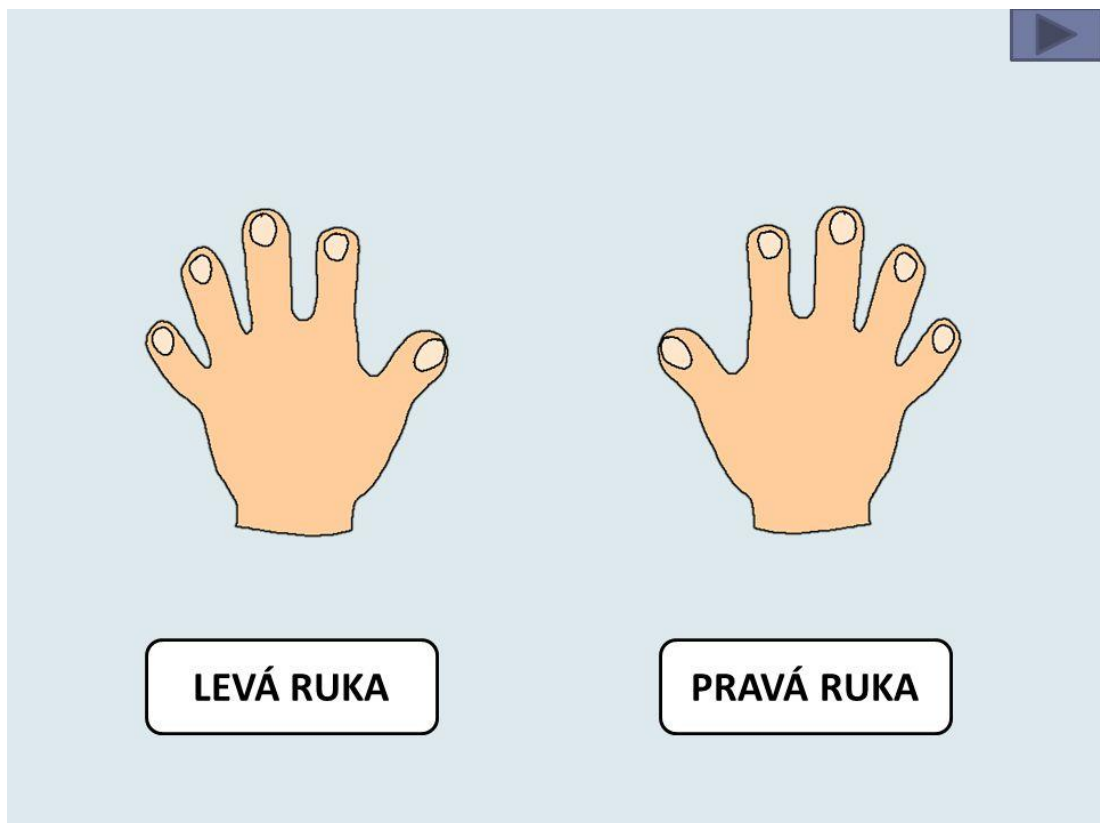
18. Vyhledávání slov (zaměřenost akustické pozornosti)

Zjišťujeme schopnost dítěte zachytit sluchem určité slovo v textu. Slovo je předem dané. Úkolem dítěte je zareagovat domluveným signálem pokaždé, když slovo nebo jeho jiný tvar uslyší. V testu je dané slovo srnka, také tvary srnče, se srnou, srnku, srneček a podobně. V textu je za každým daným slovem vykřičník. Chybou je, pokud dítě na dané slovo nereaguje nebo pokud reaguje častěji i na jiná slova. Zaznamenáváme prvních deset slov, poté je v textu znaménko -----, tam můžeme se čtením skončit, pokud však děti chtějí znát konec příběhu, dočteme ho. Na hledané slovo reagovaly děti dobře, příběh jsme dočetly nakonec pro všechny společně až do konce.

19. Vnímání vlastního těla a prostoru (schéma těla a prostorová orientace)

Posadíme si dítě vedle sebe a pravé zápěstí si ovážeme oba stužkou. Vysvětlíme mu, že nás musí napodobovat a předvádíme pohyby podle testu a dítě by je mělo co nejvíce napodobit. V deseti pokynech kam položit levou nebo pravou ruku sledujeme, zda dítě reaguje a napodobuje nás stejně. Dáme mu dostatek času, nespěcháme na něj.

Pokyny jsou voleny jednoduše např. levá ruka na hlavu a pravá ruka na ústa apod. Zaznamenáváme chybné napodobení pokynů. Zde nastaly u několika dětí problémy s určením levé a pravé ruky, po přesném označení se úkol velice zjednodušil.

Obr. č. 12 stranová orientace

10.2 Vyhodnocení testu

Sestavila jsem si tabulku, do které jsem zaznamenala všechny oslabené oblasti podle souboru cvičných programů.

Tabulka č. 1

	Zaznamenané oslabené oblasti	
	Testování září 2015	
Oblast	Dívky (13)	Chlapci(4)
1. rozdíly v párových obrázcích		x x
2. rozdíly v párových tvarech		x
3. ukryté tvary	x x x x x x	x
4. rozdíl mezi dvěma slovy		
5. rozdíl mezi dvěma nesmyslnými slovy		x x
6. ukrytá slova	x x	
7. spojení mezi viděným a slyšeným vjemem	x x x x x x	x x
8. spojení mezi slyšeným a viděným vjemem	x x x x	x
9. paměť na obrázky	x x x x x x x x x x	x x
10. paměť na tvary	x x x x x x x x x x x x	x x x
11. paměť na řadu slov		x
12. paměť na řadu slabik	x x x x x x x x x x	x x
13. zapamatovat si obrázky- vyjádřit je slovy	x	x x x
14. zapamatovat si slova- vyhledat k nim obrázky	x	
15. pohotovost mluvidel	x x x x x x x	x
16. koordinace ruka oko při psaní	x x	
17. vyhledávání obrázků		
18. vyhledávání slov	x x	x x
19. vnímání vlastního těla a prostoru	x	x

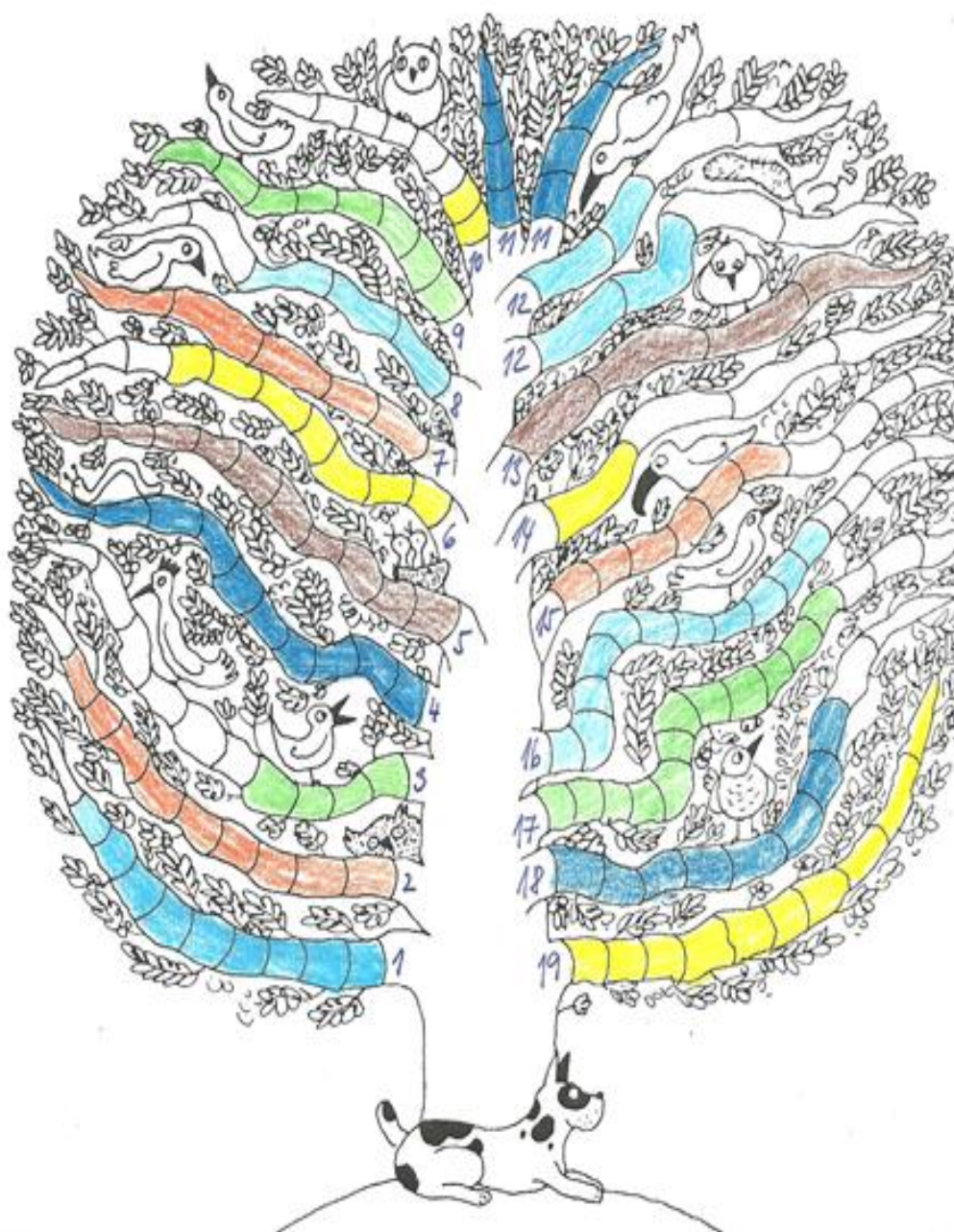
Z tabulky je jasně patrná oslabená oblast číslo 10, která se zabývá optickou pamětí zjišťovanou na řadě předkládaných geometrických tvarů. Toto oslabení se projevilo u všech dětí mimo jednoho chlapce.

Dalšími stejně oslabenými oblastmi u dívek je číslo 9 optická paměť zjišťovaná na řadě předkládaných obrázků neboli paměť na obrázky a oblast číslo 12, verbálně akustická paměť

na nesmyslné slabiky. Následuje oblast číslo 15, motorika mluvidel neboli pohotovost mluvidel. Stejně oslabené se jeví oblast číslo 3, optické členění zjišťované na abstraktních obrázcích, kdy dítě hledá ukryté tvary a oblast číslo 7, intermodální opticko – akustické spojení zjišťované na spojení mezi viděným a slyšeným vjemem. Následuje oblast číslo 8, intermodální akusticko - optické spojení zjišťované na spojení mezi slyšeným a viděným vjemem. Dvě oslabení se projeví u oblasti číslo 2, schopnost zrakové diferenciaci zjišťované na abstraktních obrázcích, u oblasti číslo 16, visuomotoriky, tedy při koordinaci ruky a oka a u oblasti číslo 18, při sledování zaměřenosti akustické pozornosti. Jedno oslabení se projeví u různých děvčat a to u oblasti číslo 13, intermodální výkon paměti na sérii obrázků neboli zapamatování si obrázků a jejich následné vyjádření slovy, u oblasti číslo 14, intermodální výkon paměti na sérii slov neboli zapamatování si slov a vyhledání obrázků k nim a u oblasti číslo 19, schéma těla a prostorová orientace, kde se mimo jiné projeví i schopnost stranové orientace.

U chlapců je to také oblast 10 a oblast číslo 13, následuje oblast číslo 1, schopnost zrakové diferenciaci, zjišťovaná na konkrétních obrázcích, neboli hledání rozdílů v párových obrázcích a stejně tak i oblasti číslo 5, která se zabývá verbálně akustickou diferenciací zjišťovanou na dvojicích slov nemajících smysl neboli sluchové rozlišení rozdílů mezi slovy, číslo 7, 9, 12 a oblast číslo 18. Po jednom oslabení se objevilo u čísla 2, schopnost zrakové diferenciaci, zjišťovaná na abstraktních obrázcích, neboli hledání rozdílů v párových tvarech, číslo 3, 8 a číslo 11, verbálně akustická paměť na srozumitelná slova neboli zopakování si řady čtyř srozumitelných slov, číslo 15 a nakonec u oblasti číslo 19.

Zkontrolovala jsem si jednotlivé „stromy“ a vypsala si nejvíce oslabené oblasti u všech testovaných dětí, kdy za oslabenou oblast jsem považovala nesplnění méně než poloviny předkládaných úkolů. Každé z dětí má svou vlastní složku se stromem a listem, kde jsou popsány oslabené oblasti a plán jejich rozvoje. Rozdělila jsem děti do skupin s podobným nebo stejným oslabením. Protože některé testované oblasti spolu souvisejí, rozdělila jsem si procvičované oblasti podle klíče z testu podle Sindelarové. Všech devatenáct souborů úkolů se tak rozdělilo do jedenácti programů nácviků.

Obr. č. 13 testovací strom po prvním testování

Z tohoto testového stromu je zcela patrná oslabená oblast číslo tři, optické členění zjišťované na hledání ukrytých obrázků, deset, optická paměť zjišťovaná na řadě předkládaných obrázků a dvanáct, verbálně akustická paměť zjišťovaná na opakování řady nesmyslných slabik. Budu procvičovat optické vnímání (např. skládáním puzzlí), optickou paměť (hledání stejných kostek mezi ostatními) a verbálně akustickou paměť (hledej dané slovo mezi ostatními).

SEZNAM PROGRAMŮ NÁCVIKU:

Program 1: soubory úkolů 3 a 17

Program 2: soubory úkolů 6 a 18

Program 3: soubory úkolů 1,2 a 3

Program 4: soubory úkolů 4, 5 a 6

Program 5: soubory úkolů 9 a 10

Program 6: soubory úkolů 11 a 12

Program 7: soubory úkolů 7 a 8

Program 8: soubory úkolů 11b,13, 14, 12b

Program 9: soubory úkolů 15

Program 10: soubory úkolů 16

Program 11: soubory úkolů 19

11. Program nácviku

11.1 Úvodní sběr dat

Děti jsem si rozdělila do skupin podle druhu oslabené oblasti a stupně oslabení. Skupiny byly dvou a tří členné. S některými dětmi jsem pracovala individuálně. Děti měly na plnění úkolů dostatek času, každý podle svých individuálních potřeb. Pracovaly jsme nejčastěji po obědě, v době, kdy po krátkém odpočinku se mnou pracovala jedna ze skupin dětí, popř. jedno z dětí. Tato doba je příhodná, protože děti po pohádce odpočívají a tak jsem mohla pracovat s jakýmkoliv dítětem a měli jsme dostatek času a klid na procvičování. Ostatní odpočívající děti vydržely na lehátkách, protože ode mne věděly, že se dostane řada i na ně. Činnosti i skupiny jsem pravidelně střídala, aby se dostalo na všechny, tak se mi během týdne vždy dařilo procvičit všechny oblasti i skupiny. Kolektivní hry i procvičování jsme zvládaly i během řízených činností nebo při pobytu venku. Činnosti jsem zařazovala v krátkých časových intervalech (pět až deset minut) třeba i několikrát během dne. Nácviku oslabených oblastí jsme se věnovali prakticky denně tak, že děti sami nepostřehli, že se učí a procvičují cíleně. Většinu her a pomůcek jsme používali během volné hry, ale i při řízených činnostech, kdy jsou děti zvyklé vyplňovat pracovní listy a v době po odpočinku před odpolední svačinou.

Procvičovala jsem s dětmi i méně oslabené oblasti proto, aby byl vývoj rovnoměrný a stálým procvičováním oslabených oblastí nedošlo k oslabení již předem dosažených schopností.

11.2 Realizace podpůrného programu

Některé děti zvládaly pracovní listy velice rychle a bez větších problémů a chyb, tři děti (dva chlapci a jedna dívka) měly problémy s úkoly posilujícími zrakovou paměť. Pro tyto děti jsem připravila soubor posilování od nejjednodušší po těžkou obtížnost ve formě pracovních listů.

V oblastech hrubé motoriky a orientace v prostoru jsme pracovali společně na hřišti, při společných hrách, osvědčila se hra s míčem, se švihadlem, chůze na chůdách. Náměty jsem čerpala z knihy „Dobrý strat do školy“, kniha je plná nápadů a her pro rozvoj koordinace a hrubé motoriky. Hra na sochy, Kuba řekl, cukr, káva, limonáda to vše jsou u dětí velice oblíbené hry. Mimo prostorové orientace a reakce na povel se děti učí spolupracovat s ostatními. V oblastech správného nácviu výslovnosti se osvědčil logopedický materiál ze školní knihovny „Správná řeč“, jedná se o soubor námětů a inspirací pro výchovu řeči a správnou výslovnost. Pro rozvoj jemné motoriky a myšlení jsem zvolila nápady a náměty z knihy „Jednou budu školákem“, je zde mnoho pracovních listů, vybarvování, vystřihování, bludiště, sestavování obrázků. Využívala jsem mnoho didaktického materiálu z knihovny mateřské školy, z internetu a z vlastní zkušenosti. Pracovní listy jsem volila podle obtížnosti z knih „Připravujeme se do školy“, „Zrakové vnímání“ a „Prostorová orientace“. Podpůrný program i s činnostmi, které jsem dětem nabízela je popsán níže:

1. Cvičení rozvíjející zrakové vnímání

1. stupeň

- hledám, hledám, co mám znát. Pojdte děti pomáhat. Do všech koutů zajdi, co je červené..., zelené..., modré najdi!
Děti běhají a hledají předměty určité barvy.
- pozorování děje za oknem. Řekněte dítěti např. vidím psa a dítě se dívá tak dlouho, než ho najde.
- vyhledávání jednoho určitého obrázku mezi ostatními (např. najdi veverka mezi ostatními lesními zvířaty)

2. stupeň

- třídění stavebnicových kostek-třídíme kostky ze stavebnice podle předem daného klíče (podle velikosti, podle barvy, podle tvaru), je důležité, aby dítě na žádnou kostku nezapomnělo.

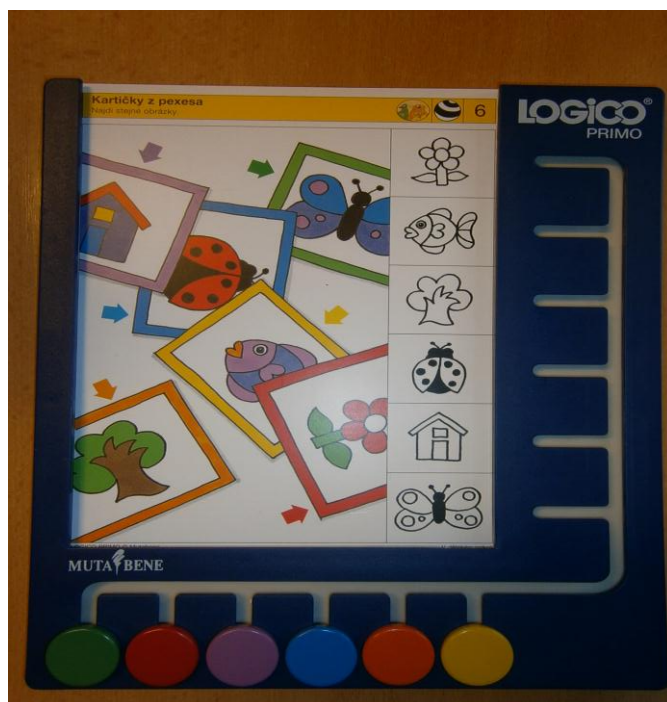

Obr. č. 14 dřevěné kostky

- zakryté předměty-naskládejte na sebe několik nejlépe plochých předmětů (sešit, hřebek, obrázek, vidličku, tužku...) tak, aby všechny vykukovaly a úkolem dítěte je všechno co vidí pojmenovat. Nesmí na předměty sahat.
- třídění určitých předmětů podle předem daného klíče (knoflíky, hřebíky..)

3. stupeň

- skupinová fotografie-ukážeme dítěti fotografii a ono ukazuje jednotlivé předměty, které mu jmenujeme
- pexeso-dítě vyhledává k jedné kartě tu druhou
- hra Logiko-dítě přiřazuje ke kartě obrázek
- pracovní listy s tématem vyhledávání rozdílů, vyhledávání určitých symbolů, vyhledávání odlišností

Obr. č. 15 logiko primo

2. Cvičení rozvíjející sluchové vnímání

1. stupeň

- zvedni ruku, když uslyšíš své jméno-dítě se učí reagovat na povel
- zamňoukej, když uslyšíš ve vyprávění slovo kočka
- tleskni, když uslyšíš předem určité slovo (např. pes-tleskni)
- poznej zvířata po hlase

2. stupeň

- předčítání příběhu, kdy má dítě reagovat na dané slovo ve čteném textu, dítě reaguje předem domluveným signálem pokaždé, když uslyší určité slovo.

3. stupeň

- rušení poslechu-použijeme kazetu s různými zvukovými nahrávkami (zvuky lesa, zvuky zvířat...), opět předčítáme libovolný příběh, kdy jsme si domluvily dané slovo a dítě reaguje klepnutím do stolu pokaždé, když jej uslyší.

Cvičení provádíme vždy kratší dobu, stačí pět minut

3. Cvičení rozvíjející přesné vidění

1. stupeň

- najdi dvojče - ukážeme dítěti kostku a ono má vybrat stejnou
- loto
- puzzle

Obr. č. 16 puzzle

2. stupeň

- skládanka z papíru
- skládanka z kostek
- doplňování kostek do stínového obrysu

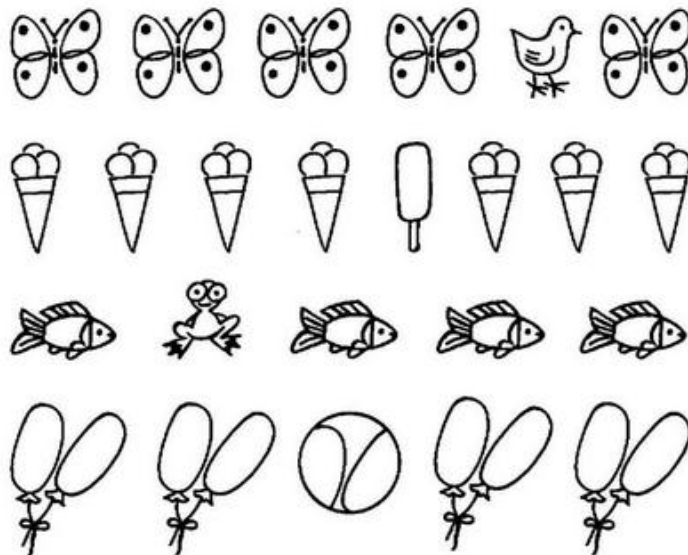

Obr. č. 17 dřevěná skládanka

3. stupeň

- zkrášlování obrázku-potřebujeme dva stejné obrázky, jeden vylepšíme, zkrášlíme a úkolem dítěte je stejný druhý obrázek vyzdobit úplně stejně

- hledej chybu - najdi rozdíly ve dvou stejných obrázcích
- dítě najde odlišný obrázek v řadě-řady obrázků, kdy vždy jeden je mezi nimi odlišný (dítě odlišný obrázek ukáže nebo zakroužkuje)

Obr. č. 18 pracovní list s obrazovou odlišností

4. Cvičení rozvíjející přesné slyšení

1. stupeň

- Oli a Ali-děti se učí reagovat na určitý slyšený signál, máme dva panáčky, jeden je Ali a ten druhý Oli. Pokaždé, když děti slyší určitou hlásku, zvednou panáčka s určitou hláskou. Hrajeme např. s počátečními hláskami. Ovce, ovoce, obilí ... patří Olimu, auto, ananas, anděl... patří Alimu.

2. stupeň

- hledání rozdílů ve slovech-dítě se snaží najít rozdíl ve slovech např. drak-mrak, dub-zub, laso-maso /pomáhají obrázky).
- rýmování – hruška-tužka, brána-vrána, myška-šiška, míč-klíč, drak-mrak

3. stupeň

- kašpárek se učí nesmysly-říká dětem nesmyslná slova a děti hledají rozdíly např. uso - muso, hun - dun, dis - kis.
- opakování slyšeného, děti opakují přesně, co slyší.

Obr. č. 19 obrázková hra „Hry se slovy“

5. Cvičení rozvíjející zapamatování viděného

1. stupeň

- vyhledej stejnou kostku - dítěti ukážeme jednu kostku ze stavebnice a poté ji schováme, úkolem dítěte je najít stejnou kostku
- stavby-postavíme jednoduchou stavbu, necháme ji dítěti prohlédnout a poté zakryjeme, dítě se pokusí postavit stejnou ze stejných kostek (postupně můžeme přidávat kostky a stavět složitější stavby)

2. stupeň

- zapamatuj si obrázky - vezmeme si dvojice stejných obrázků (deset dvojic) a vybereme nejdříve jeden a necháme dítě, aby mezi ostatními našlo stejný, pokud najde bez problémů, přidáváme další a další kartičky s obrázky, dítě tak hledá dva, tři a více najednou
- stínová skládanka-dítě staví stavbu podle obrysu stínu, musí se samo rozhodnout, jakou kostku a si vybere a jak ji umístí do stavby.

3. stupeň

- zapamatování si nepravidelných tvarů-podobná pravidla jako u pexesa, jen místo běžných obrázků jsou na kartách různé geometrické tvary i tvary nepravidelné
- pexeso

6. Cvičení rozvíjející zapamatování slyšeného

1. stupeň

- všímání si určených slov-dítěti řekneme tři slova a pokaždé když je v textu uslyší, klepne tužkou do stolu
- mezi ostatními-dítě zná nejprve tři slova a poznává je sluchem mezi ostatními deseti, co mu předříkávám, poté můžeme počet slov zvyšovat

2. stupeň

- balím si batoh - začnu jednoduchou větou a dítě zopakuje a vždy přidá jedno slovo, poté já a pak zase dítě. Cílem hry je si správně zapamatovat příběh s přidanými slovy.

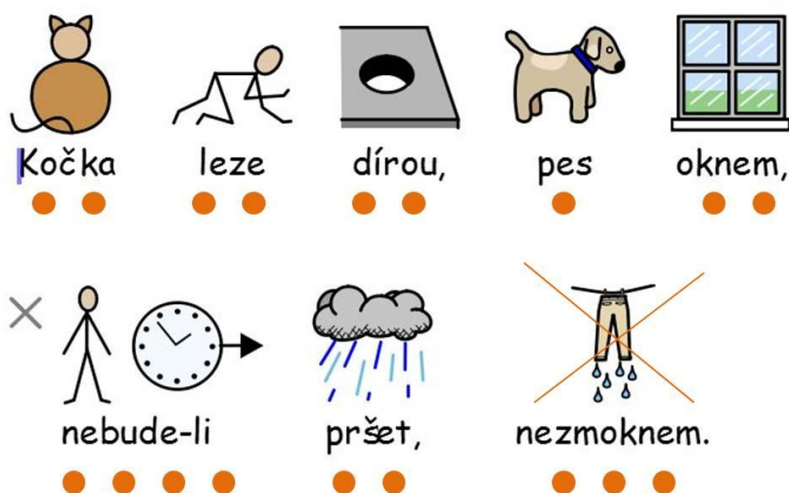
3. stupeň

- vymýšlíme povídku-podobná pravidla jako v předešlém cvičení, jen se přidávají celé věty. Př. Jdeme lesem. Dítě zopakuje a přidá: Jdeme lesem. Na pasece jsou jahody...

7. Cvičení rozvíjející spojování zrakových, sluchových a pohybových vjemů.

1. stupeň

- písně, kde se jednotlivá slova nahrazují pohybem. Můžeme dětem ukazovat kartičky a naučit je jednotlivé jednoduché pohyby, kdy se slovo nahradí pohybem.

Obr. č. 20 „Kočka leze dírou“ v piktogramech

2. stupeň

- tajná řeč-naučíme se jednotlivá slova a pak se je snažíme používat při povídání např. v komunitním kruhu. Př. Strom znázorní stříška z rukou, radost poklepání na levou stranu hrudníku, auto je kroucení volantem.

3. stupeň

- obrázkové čtení-čteme společně s dětmi knihy nebo komiksy, kde jsou některá slova nahrazena obrázky. Já čtu psaný text, dítě obrázkový.

8. Cvičení rozvíjející pochopení a osvojení principu posloupnosti.

1. stupeň

- navlékání korálků-dítě navléká korálky podle předem daného vzoru
- pracovní listy s doplňováním
- zavazování tkaničky
- logiko-posloupnost

Obr. č. 21 logiko primo

2. stupeň

- splnit příkaz-dej míč na židli, dej bačkoru pod stůl, dej vidličku vedle lžice
- pracovní list s popisováním a ukazováním polohy

- jednoduché taneční kroky – ukážeme dítěti jednoduché kroky (např. mazurku) a dítě se je snaží napodobit

3. stupeň

- tleskání do rytmu-dítě tleská nejdříve s námi a poté zkouší napodobit samo rytmus
- uspořádejte příběh - dejte dětem karty se známou pohádkou a děti seřadí příběh podle toho, jak se odvíjí

9. Cvičení rozvíjející koordinaci pohybů úst při mluvení.

1. stupeň

- foukání do vaty - závody do cíle, dítě smí používat jen dech, fouká do cíle
- zrcadlo – dítě sedí s vámi před zrcadlem a napodobuje pohyby jazykem

2. stupeň

- gymnastika mluvidel – básničky na určité hlásky s rozcvičením, správný postoj jazyka a rtů (frkání, olizování, špulení)

hláska K Kobyla má kopyta,
po kamenech klopýtá.
Klape, klape kopyty,
je to klapot veliký.

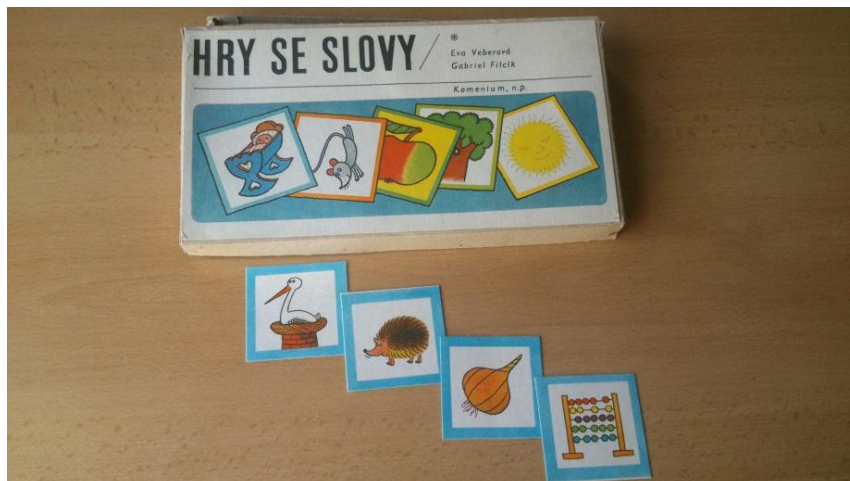
- kartová hra pro správnou výslovnost „Obrázky k hláskám“ pro procvičování výslovnosti.

Obr. č. 22 obrázková hra „Obrázky k hláskám“

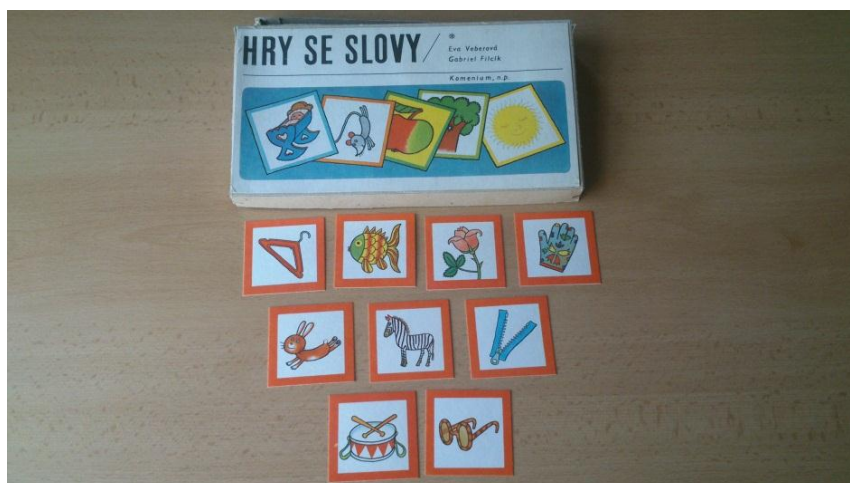
3. stupeň

- jazykolamy-vybíráme jednodušší, předřikáváme pomalu a zřetelně.
Drbu vrbu, Strč prst skrz krk, Kotě v bytě hbitě motá nitě, Scvrnkni cvrčka z mrkve.
- dokončení příběhu.
- obrázkové čtení.
- deskové a kartové hry se slovy.

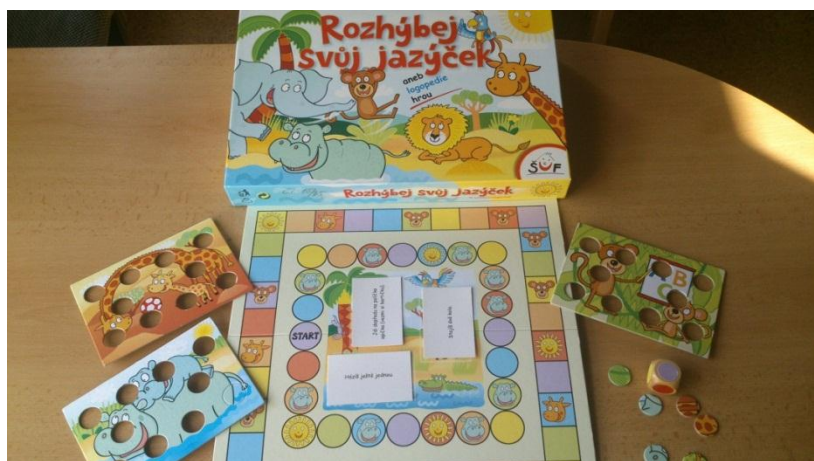
Obr. č. 23 obrázková hra „Hry se slovy“

Slabikování – čáp (1 tleskni), ježek (2 tleskni), cibule (3 tleskni), počítadlo (4 tleskni)

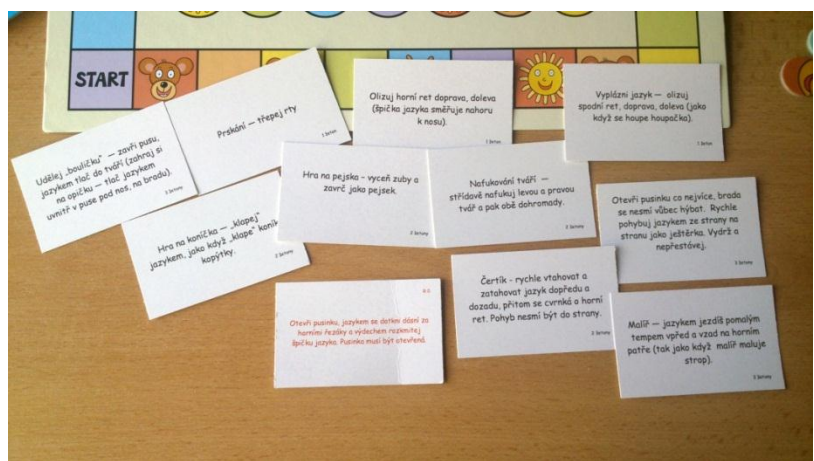
Obr. č. 24 obrázková hra „Hry se slovy“

První hláska – R-ramínko, ryba, růže, rukavice, Z-zajíc, zebra, zip, B-brýle, buben

Obr. č. 25 stolní hra „Rozhýbej svůj jazýček“

Zábavnou formou rozvíjení řečových dovedností s několika stupni obtížnosti

Obr. č. 26 stolní hra „Rozhýbej svůj jazýček“

Obr. č. 27 kartová hra „Jazyk a řeč“

Obrázková hra pro rozvoj jazykových schopností.

10. Cvičení rozvíjející koordinaci ruky a oka.

1. stupeň

- hod míčkem na cíl, do branky, do koše.
- námořní bitva – na papír se nakreslí proti sobě několik bodů např. koleček a úkolem soupeře je se do některého strefit cvrnknutím tužky (tužka zanechá stopu), vyhrává ten, komu zůstane některý bod nezasažený

2. stupeň

- slalom s míčkem na lžici, slalom mezi míči
- formule 1 – nakreslíme si silnici a na start dvě auta, cvrnkáním tužky po papíře se snažíme dostat co nejkratší čarou do cíle, platí rovná nepřerušovaná čára

3. stupeň

- PL-spojování čar
- rozmotej nitě na pavučině
- logik-najdi cíl, přiřaď správný obraz k obrysu

Obr. č. 28 karty do didaktické pomůcky Logiko

11. Cvičení rozvíjející vnímání vlastního těla a prostoru.

1. stupeň

- co je v košíku - poznej předměty hmatem
- PL-umístí předmět podle pokynů (nahoru, dolů, vedle, doprostřed, nad, pod)
- Kde je – určování polohy

2. stupeň

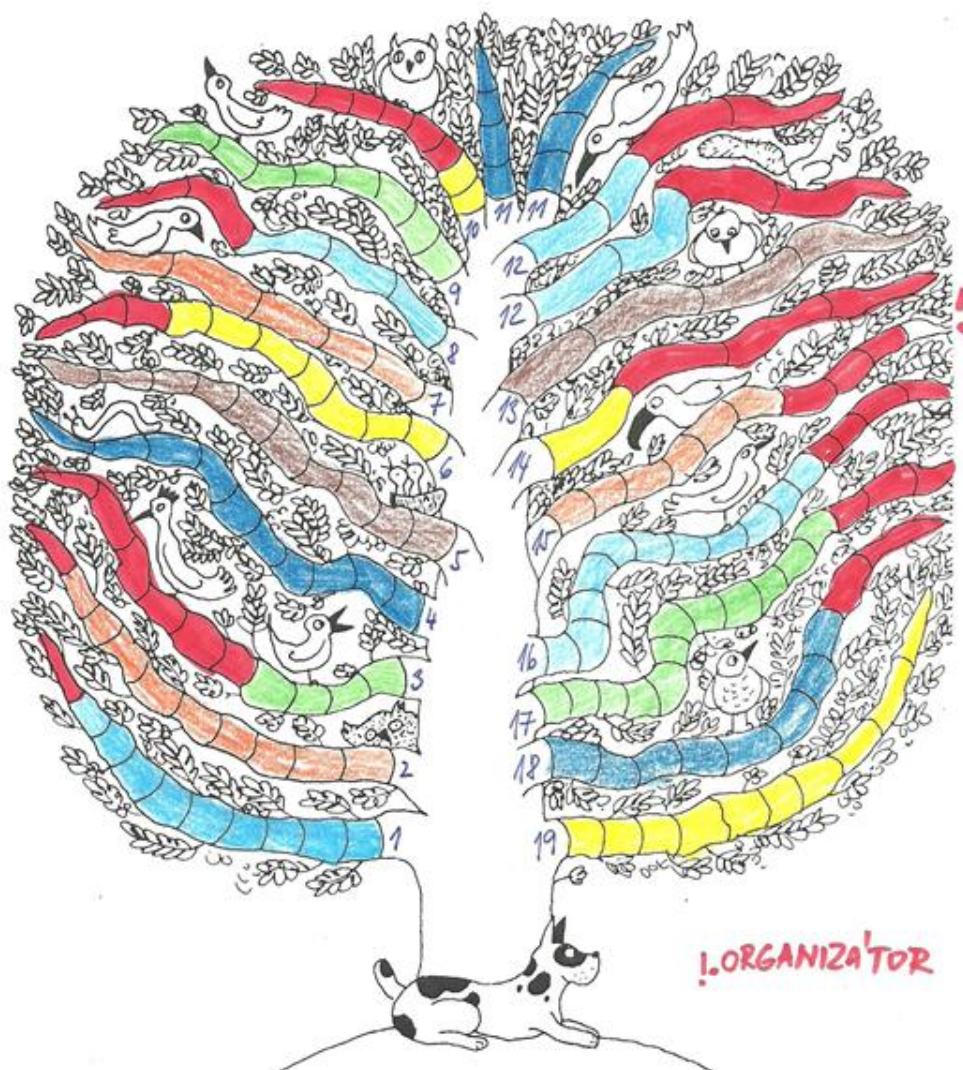
- štronzo - dítě se učí zkamenět na povel
- na sochy-dítě opět zkamení na povel, učí se pracovat s vlastním tělem, snaží se odhadovat své možnosti
- na zrcadlo – opakování pohybů

3. stupeň

- na robota-dítě reaguje na delší a složitější povely (jdi dva kroky nalevo, otoč se, jdi nazpět)
- Kuba řekl-oblíbená dětská hra procvičující povely
- cukr, káva, limonáda

11.3 Konečný sběr dat

První týden v březnu jsem děti znovu otestovala stejným testem Brigitte Sindelar „Předcházíme poruchám učení“. Použila jsem „strom“, který jsem s dětmi vyplnila při prvním testování a dotestovala s dětmi jen ty oblasti, které se jevily jako oslabené. Testovaly jsme i ty oblasti, kdy zůstalo nevyplněné i jen jedno pole. Doplněné pole jsem zabarvovala jen červenou pastelku, aby byl případný posun výrazný. Pokud dítě nějaký úkol nesplnilo, zůstalo pole prázdné.

Obr. č. 29 testovací strom po druhém testování

Po druhém testování se doposud prázdné pole po splnění úkolů vybarvili tmavě červeně, je jasně vidět, nakolik došlo ke zlepšení doposud procvičovaných oslabených oblastí. Jediný problém byl v opakování slov, slovo organizátor se nepodařilo správně vyslovit.

Doplnila jsem testovací strom o další výsledky a vše vepsala do druhé tabulky.

Tabulka č. 2

Oblast	Zaznamenané oslabené oblasti			
	Testování září 2015		Testování únor 2016	
	Dívky (13)	Chlapci(4)	Dívky (13)	Chlapci(4)
1. rozdíly v párových obrázcích		x x		
2. rozdíly v párových tvarech		x		
3. ukryté tvary	x x x x x x	x		
4. rozdíl mezi dvěma slovy				
5. rozdíl mezi dvěma nesmyslnými slovy		x x		
6. ukrytá slova	x x			
7. spojení mezi viděným a slyšeným vjemem	x x x x x x	x x		x
8. spojení mezi slyšeným a viděným vjemem	x x x x	x	x x	x
9. paměť na obrázky	x x x x x x x x x x	x x	x x	x
10. paměť na tvary	x x x x x x x x x x x x	x x x	x x x x x x	x x
11. paměť na řadu slov		x		
12. paměť na řadu slabik	x x x x x x x x x x	x x	x x	
13. zapamatovat si obrázky - vyjádřit je slovy	x	x x x		
14. zapamatovat si slova - vyhledat k nim obrázky	x			
15. pohotovost mluvidel	x x x x x x x	x	x x x x	x
16. koordinace ruka oko při psaní	x x			
17. vyhledávání obrázků				
18. vyhledávání slov	x x	x x		
19. vnímání vlastního těla a prostoru	x	x		

Srovnala jsem obě tabulky, již na první pohled je patrné, že došlo u testovaných dětí ke značným pokrokům. Od oblasti číslo jedna až po oblast číslo šest, rozdíly v párových obrázcích a tvarech, ukryté tvary, rozdíly mezi dvěma slovy co mají a nemají smysl a ukrytá slova, došlo ke 100% zlepšení, obzvláště u oblasti číslo tři, kde dělal dětem problém hledání ukrytých tvarů, došlo k úplnému zlepšení. Obzvláště u chlapců je patrné vysoké zlepšení, při kontrolním testu v oblastech jedna až šest byly všechny odpovědi správné. U oblasti číslo sedm opticko-akustického spojení byla úspěšnost vysoká u všech dívek a jen jeden z chlapců

měl dvě špatné odpovědi (zaměnil dva obrázky a chybně je pojmenoval). U oblasti číslo osm, spojení mezi viděným a slyšeným vjemem, se ukázalo 50% zlepšení u dívek. Stejně oslabení zůstalo u stejného chlapce jako v předešlém testu. Oblasti číslo devět, paměť na obrázky a deset, paměť na tvary, byly při prvním testování nejvíce oslabené. Už při přetestování jsem zaznamenávala velké pokroky. Oblast číslo devět paměť na obrázky zaznamenala úspěšnost z jedenácti chybných testů na dva lehce oslabené. U jednoho chlapce je situace stejná jako u oblasti číslo osm. Oblast číslo deset paměť na tvary se ukázala jako dobrá, stále zůstává tato oblast nejvíce oslabená i přes vysoké zlepšení ze třinácti chybných na šest lehce oslabených testů. Oblast dvanáct, paměť na řadu slabik, také vykazovala vysoké oslabení, jednalo se o paměť na řadu nesmyslných slabik. Při následném testování vykazovaly mírné oslabení jen dvě dívky. Jak se ukázalo, má jedna z dívek problém se sluchovou pamětí, test odhalil velké oslabení a po konzultaci s rodiči ji čeká vyšetření sluchu. K velkému zlepšení došlo i u oblasti číslo patnáct, motoriky mluvidel. Po prvním testování mělo tuto řečovou oblast oslabenou sedm dívek a jeden chlapec, po přetestování se ukázalo, že čtyři dívky mají stále problémy s výslovností a taktéž jeden chlapec. Jsou to děti, u kterých budeme i nadále procvičovat motoriku mluvidel a taktéž stále docházejí na logopedii.

Oblast jedenáct, paměť na řadu slov, třináct, zapamatování si obrázků a následné slovní vyjádření, čtrnáct, zapamatování si slov a vyhledání obrázků k nim a od šestnácti do devatenácti, koordinace ruky a oka, vyhledávání obrázků a slov a vnímání vlastního těla a prostoru vykazují 100% úspěšnost. Nikdo z testovaných dětí se nezhoršil v oblasti, která nevykazovala v první fázi testování žádné oslabení. Největší pokrok je patrný v oblasti optického členění, optické paměti a v oblasti verbálně akustické paměti. Protože poměr chlapců a dívek ve třídě je 4 : 13, nemohu posoudit, zda se zlepšení projevilo více u jedné nebo druhé strany. Jeden z chlapců nevykazuje velké zlepšení a stejně tak jedna z dívek. U ostatních dětí je zlepšení vysoké. Procvičováním oslabených oblastí došlo v několika případech ke 100% zlepšení, v jiných oblastech i k 50%. Používání testové baterie i následné procvičování oslabených oblastí je každopádně přínosné.

Do konce školního roku zbývá ještě několik měsíců a já se při rozhovorech s dětmi a jejich rodiči, se kterými jsem konzultovala oslabené oblasti, dohodla, že v procvičování stávajících oslabení budeme pokračovat i nadále. Děti testování a procvičování velice bavilo, nikoho jsem nemusela do činností nutit, naopak, sami se několikrát dožadovaly pracovních listů, her a stavebnic. Všechny testované děti v září nastoupí do základní školy, nikdo z nich

nedostal odklad školní docházky. U dívky se sluchovým oslabením testy ukáží, jak bude vypadat její příští školní rok. Paradoxem je, že nejvíce oslabený chlapec už po odkladu školní docházky je. Došlo u něho jen k malému zlepšení. Považuji však jakékoliv zlepšení za úspěch, protože posilování oslabených oblastí pomůže dětem snadněji zvládnout povinnosti budoucího prvňáčka.

Vytipování oslabených oblastí a následné procvičování všech oslabení má za následek vysoké zlepšení a tím mnohem větší předpoklady pro bezproblémový start při následném osvojování si znalostí a dovedností v základní škole.

12. Diskuze

Seznámení se s testem „Předcházíme poruchám učení“ a následné osvojení si dovednosti diagnostikovat oslabené oblasti a sestavení si programu nácviku podle Brigitte Sindelarové a doplnění o mé vlastní oblasti nácviku z mé praxe a zkušeností, které mám z předešlých let, kdy jsem připravovala děti předškolního věku na přechod z mateřské školy do základní, se ukázalo jako jednoznačně velice přínosné pro budoucí školáky tak i pro mou následnou práci s dětmi tohoto věku. Testem lze jednoduše odhalit deficity v dílčích funkcích ve všech oblastech. Procvičováním dochází k rozvoji oslabené zrakové diferenciaci, optického členění a optické paměti, verbálně akustické diferenciaci a členění, intermodálního opticko – akustického i akusticko – optického spojení, k rozvoji motoriky mluvidel a stranové orientace, výkonu paměti, visuomotoriky a k rozvoji zaměřenosti akustické a optické paměti. Test budu používat i nadále. Je velice přehledný a jasný i s programem nácviku. Lze ho jakkoliv obohatit o vlastní osvědčené metody rozvoje řečových, paměťových i dovednostních oblastí.

Výsledky tohoto testu mohou být navíc ovlivnitelné i jinými faktory, které by měli samozřejmě vliv i na konečný výsledek. Je to nepravidelná docházka dětí do mateřské školy a tím znesnadněný rozvoj oslabených funkcí. Z tohoto důvodu jsem nemohla do testování zapojit jednu z dívek. Navštěvuje třídu jednou či dvakrát týdně a to jen na dopoledne. Je to škoda, protože i Kropáčková doporučuje pravidelnou docházku do mateřské školy poslední rok před nástupem do základní školy. Dále mohou ovlivnit výsledky i sami rodiče domácím procvičováním a předškolní přípravou. Několik matek si ode mne vyžádalo pro své děti práci na doma a procvičovaly tak i mimo mateřskou školu. Myslím si, že toto ovlivňování je

samozřejmě přínosem. Stejný názor má i Šulová, kdy tuto přípravu označuje jako střednědobou a to proto, že už si rodič i dítě uvědomují, že nástup do školy se blíží. Předškolní příprava by se měla doma i v mateřské škole prolínat i doplňovat.

Děti dosáhly po necelém půlroce skvělých výsledků. Příčinou je systematické procvičování oslabených funkcí, to jak je dětem procvičování předkládáno a jak se k samotné práci staví i učitelka. Příčinou je i můj zápal pro tuto práci, kdy jsem dětem vysvětlila vše velice dopodrobna i s tím, jakých výsledků chceme dosáhnout a proč. Předškolní příprava a odstraňování případných problémů je pro mne velice důležitá. Sindelarová přirovnává vývoj myšlení a učení ke stromu s kořeny, pevný základ a pružné větve. S tím se nedá než souhlasit.

Závěr práce

Studování literatury s tematikou předškoláka je a bylo pro mne i mou následnou praxi velice přínosné. Dozvěděla jsem se mnoho nových poznatků, které ráda využiji při své práci s předškoláky. Získala jsem nové pracovní listy a publikace s touto tematikou pro všestranný rozvoj předškolních dětí. Mohu tak dětem nabídnout mnoho zajímavých činností a her, pomocí kterých se budou moci rozvíjet a utvářet tak svou osobnost.

Někdy mě velice mrzí, že se naše práce může někomu zdát zbytečná a že ji občas někdo nedokáže ocenit, ale vybrala jsem si toto povolání právě proto, že práce s dětmi mně opravdu naplňuje a baví. Jsou vidět během těch pár let, co mám děti v mateřské škole, obrovské pokroky a radost z toho, že jsem to já, kdo může dětem nabídnout obrovský repertoár podnětů pro jejich všestranný rozvoj je pro mě dostatečnou odměnou.

Předškolní období je z pohledu dítěte velice důležité. Získávají obrovské množství informací během krátké doby. Učí se s nadšením a bez časové tísně. Sami si ověřují nově nabyté schopnosti bez stresu ze známek a jsou na sebe patřičně pyšní. Stávají se plnohodnotnými osobnostmi a tak by je jejich okolí mělo i přijímat.

Obracím se proto na rodiče, aby měli s dětmi trpělivost a věnovali jim veškerou lásku a pozornost, kterou jsou schopni dát a dbali toho, že každé dítě je osobnost a originál. Děti jsou děti přeci jen na tak krátkou dobu a dětství by mělo být tím nejkrásnějším, na co budou jako dospělí vzpomínat a stejné dětství pak připraví i svým dětem. Bohaté, podnětné a plné pochopení, štěstí a lásky. Rodič je přeci tvor myslící, předává dětem zkušenosti, znalosti a schopnost empatie.

Seznam použité literatury a odkazy

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani>

VALENTA, Jiří. *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem: 2015/2016*. 6. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2015. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-974-8.

Desatero předškoláka pro rodiče: <http://www.msmt.cz/file/21828>

PRŮCHA, Jan a KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-504-2.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy: rozvoj obratnosti, smyslové vnímání, řeč, náměty na hry, kresba, školní zralost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, s. 165. Pro rodiče. ISBN 80-247-1040-4.

Diagnostika školní zralosti. Praha: Raabe, c2012. Školní zralost. ISBN 978-80-87553-52-7.

GOLEMAN, Daniel. *Emoční inteligence*. Překlad Markéta Bílková. V Praze: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-48-5.

EBBERT, Birgit. *100 věcí, které by měl znát každý předškolák*. Brno: Computer Press, 2011, 138 s. ISBN 978-80-251-3545-7

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, iv, 212 s. Dětská naučná edice. ISBN 978-802-5118-290

MUSILOVÁ, Marcela. *Pedagogická diagnostika: cvičebnice*. Vyd. 1. Olomouc: Psychologická a výchovná poradna, 2012. ISBN 978-80-904822-4-1.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. 1. Praha : Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Na návštěvě u malíře: grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 5 do 7 let - 3. díl*. 2. vyd. Ilustrace Richard Šmarda. Brno: Edika, 2012. Dětská naučná edice (Computer Press). ISBN 978-80-266-0047-3.

JURKOVIČ, Pavel a KORBEL, Václav. *Nové informatorium školy mateřské*. 1. vyd. Hradec Králové: Moravské hudební vydavatelství Brno, 1992.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-251-2569-4.

SINDELAR, Brigitte. *Předcházíme poruchám učení: soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2013, 63 s. ISBN 978-80-262-0405-3.

ANDERSON, Jean, FISCHGRUND, Susan a LOBASCHER, Mary . *Dobrý start do školy: jak můžete připravit vašemu dítěti dobrý vstup do školy*. 2. vyd. Překlad Milan Koldinský. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-92-5.

KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-359-8.

ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-542-9.

ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

COGNET, Georges. *Dětská kresba jako diagnostický nástroj*. Vyd. 1. Překlad Kateřina Bodnárová. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0499-2.

KAZDOVÁ, Vlastimila. *Správná řeč: předpoklad úspěšného školáka*. Ostrava: Montanex, 2011. Logopedie. ISBN 978-80-7225-354-8.

GUIRAO-JULLIEN, Magdalena a MARCHAL, Martine. *Jednou budu školákem*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. Nápady - hry - tvořivost. ISBN 80-7178-349-8.

MICHALOVÁ, Zdeňka. *Připravujeme se do školy: pracovní sešit pro rozvoj početních představ, zrakového vnímání a grafomotoriky*. 2. vyd. Ilustrace Arna Juračková, Iva Nováková. Havlíčkův Brod: Tobiaš, 2012. ISBN 978-80-7311-132-8.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. Zrakové vnímání: optická diferenciacie I. 3. vyd. Praha: DYS-centrum Praha, 2010. ISBN 978-80-904494-2-8.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Prostorová orientace*. Ped. Psych. poradna Brno, 2004

Seznam příloh

Příloha 1 – Desatero pro rodiče dětí předškolního věku

Příloha 2 – Testovací strom

Doplňující literatura pro učitelky MŠ

Pracovní sešity, nakladatelství NOMILAND

Rok předškoláka, vydavatelství NOMI

Šimonovy pracovní listy, nakladatelství PORTÁL

Odborná literatura pro učitelky MŠ, nakladatelství PORTÁL

Zábavné pracovní listy nakladatelství CHAMBER

Dětská naučná edice, nakladatelství EDIKA

Než půjdeš do školy 1, E. OPRAVILOVÁ

Hádky pro předškoláky, nakladatelství SVOJTKA a CO